

válaszfeliratot éjeken át bezárkózva együtt fogalmazta meg a haza bölösével s később is mindvégig sűrű levélbeli érintkezésben maradt Deákkal, a ki az ismert választási visszadálek miatt tudvalevőleg nem vállalta el a követséget a 43-diki pozsonyi diétán.

A nagy reform-országgyűlésen a szabadelvű ellenzék bizalma leginkább Klauzálban összpontosult 1832 óta. A közvélemény őt mindjárt Deák után sorozta érdemben s tekintélyben, s erre érdemessé is tette úgy kiváló szakismerete, mint nagy szorgalma és feddhetetlen jelleme. Mint szónok inkább a tárgy gondos és minden oldalú megvilágításával tűnt ki, de a nemzet százados sérelmeinek a hazafias bú melegségével, a fájdalom sajátságos melankholiájával tudott hangot adni. Ritkán szólott úgy, hogy tapsvihár ne követte volna beszédét.

Általában azt tartották, hogy ha Deák az országgyűlés esze, úgy Klauzál a szíve. De ez csak a szónoki előadás külsőségeire vonatkozott, a mennyiben Klauzál szónoki sajtóságai inkább a szívhez szólottak, mint Deák nyugodt és higgadt modora, rendíthetetlen logikája. A mellett Klauzál beszédeinek hatását fokozta egész külső megjelenése is; olasz, vagy ha úgy tetszik arab jellegű arca, nagy fekete szemek, fájdalmasan megtört, fátyolozott, panaszos hangja, melyben mintha a nemzet százados siralma visszahangzott volna, mint cigány húrjain az édesbús nóta, Csengery szavai szerint. Bár gyakran a keserű hangulat kitéréséitől sem tartózkodott meg magát, tüzet mindig nemesen tudta mérsékelni s szava sértővé, gúnyolódóvá soha sem fajult.

Hosszú parlamenti pályáján csak egyszer volt keményebb összetűzése, Rohoncz sopron-megyei követtel, mikor attól provokálva, erős támadásban részesítette azokat a követeket, kik az udvari kegy, a címek és rangok által megtántorítva, derekukat beadták s az országgyűlés vége felé fordítottak egyet a köpenyeiken.

Sokszor kellett Klauzálnak szembeszállni az ósdi előítéletekkel azokban az időkben, a mikor a nemesség makacs ragaszkodása kiváltságihoz oly nagy volt, hogy akadt főúr, a ki a pesti Lánchíd eszméjét azzal torkolta le, hogy »inkább átúszsza — úgymond — a Dunát egy Corpus Jurison, semmint hogy a kényelmes hidon egy krajczárt fizessen.« És Klauzál ott találjuk mindenütt, a hol a felvilágosultság, a haladás, a kor eszméi érdekében agitációs kifejtési, meggyőzési, rábeszélési volt szükség. Sorban tör lánczát az esküdtsekkel mellett, a kerületi napló, az országgyűlés Pestre áttétele érdekében. Nagyhatású volt fellépése, mikor 1844 február 14-ikén egy indítvány tárgyalásánál Andrieovic Ignác horvát követ az országgyűlés megelőző határozata ellenére latinul kezdett szólni. Klauzál felállott s erélyesen szolt oda a szónoknak: »Ki mer ott latinul szólni? (Az elnökhez fordulva) Nagyméltóságod, méltóztatassék határozatunkat fentartani!« mire a latinul megszólalt követ egyszerre meglapulva hallgatott el.

Nagyratöröz eszméinek a gyakorlati kormányzat terén való kipróbálására, sajnos, kevés ideje maradt. Az 1843—44-diki országgyűlés bezárása után követi pályája megszakadt, az utolsó rendi országgyűlésen nem játszhatott már szerepet, megbuktatták a csongrád megyei kormány-pártiak. Ez időben a helyhatósági és társadalmi életben vett éleinkebb részt, megalakította 1845-ben a Szegei-csongrádi takarékpénztárt, s közreműködött a Széchenyi által kezdeményezett Tiszavölgyi társulat megalapításában. De az első felelős magyar kormány megalakulásánál Batthyányi Lajos miniszterelnök

Barabás Miklós 1864-iki fényképe után.

KLAUZÁL GÁBOR.

figyelme feléje fordult s neki ajánlta fel a földmívelésügyi, ipar- és kereskedelmi tárczát. Klauzál ekkor épen Pesten volt, részt vett a márcziusi mozgalmakban s igyekezett Nyáry Pállal a megindult áradatot féken tartani. Március 17-ikén ő vezette fel a népet a helytartótanácsoshoz, követelve a cenzúra eltörlését s az államfogyók szabadon bocsátását. Ő készítette a kérelem teljesítése után az első sajtószabályzatot, majd Nyáryval, Rottembillerrel s Pulszkyval a nemzetőröset szervezte.

A főljánlott miniszteri tárczát elfogadta s alig pár hónapi működése alatt nagy tevékenységet fejtett ki tárczaja körében. Majd az 1848-diki országgyűlésre két helyen is kóvető választatva, hozzá látott a kodifikáló bizottságok szervezéséhez, a kereskedelmi és iparkamarák felállításához, a kereskedelmi bíróságok, a telekkönyvi hivatalok, a földhitelintézet létesítéséhez. Azonkívül legfontosabb gondja volt Ausztriával szemben a magyar piacznak vámtarifák útján való megvédése, Ausztriával szemben a vámvonnal felállítására.

Mind e törekvéseinek megvalósulását lehetlenné tették a bekövetkezett események. A miniszterium szeptember 10-ikén történt lemondása után visszavonult a közélet küzdelmétől s tétényi szőlőjében, majd Szeged környékén gazdálkodott. A szabadságharc után ő sem kerülhetett ki a rendőri üldözést. Még 1849-ben, első jeje halála után másodizben nősült, Schmidt Emmát, az aradi vértanúk egyikének, Nagy Sándor honvédtábornoknak menyasszonyát véve nőtül, kitől három gyermeke született: Emma, Gábor és Mária. Ez időből (1859) Deák Ferencz így ír róla Pulszkyhoz: »Klauzál — mint tudod — nős. Egy fia, egy leánya, Kis-Tétényben derék szőlője s kertje van; nagy borász, kerítész, egészen ennek él és családjának.«

Csak az 1860—61-iki rövid országgyűlésen tért vissza újra Klauzál a politikai pályához, mint Szeged I. kerületének követe. A felirati párhöz csatlakozott s Deák javaslatát nagy hatást keltő beszédben támogatta.

Az 1860—61-iki országgyűlés után is Szeged I. kerülete hí maradt Klauzálhoz s 1865-ben megint csak őt küldték fel egyhangúlag az országgyűlésre. Már ekkor Klauzál egészen megtörte huzamos betegeskedése, mindazáltal még mindig tekintélyes szerepet vitt Andrassy, Deák, Eötvös és Szentkirályi oldalán, s tagja lett úgy a közönségek tárgyalására kiküldött, valamint a választási bizottságok is. E tárgyalásokon azonban már alig vehetett részt, mert betegsége gátolta.

Az országgyűlésnek a kitért porosz-osztrák háború folytán történt elnapolása után kis-

tétényi nyaralójába vonult Klauzál. Nemsokára Szegedre, majd onnan Kalocsára utazott, hogy gyermekei iskolai vizsgáján jelen legyen. Itten Szabó Mihály káptalani ügyész háznál érte a halál. Tüdőgyuladást kapott, mely 1866 augusztus 3-ikán éjjeli 11 óraker kioltotta ne- mes életét.

Holttestét Szegedre vitték s rendkívüli részvét és országos gyász mellett temették el a belvárosi temetőben.

SZABOLCSKA MIHÁLY ÚJ KÖLTEMÉNYEIBŐL.

Ábrándok, álmok.

Négyszem között vagyok első szeretőmmel,
A vadvirág termő, leveles erdővel,
Csodás, nagy szépsége ma is csak a régi,
Gyönyörűség nézni!

Nem tudok betelni halk susogásával,
Szemrehányó, édes, panaszos szavával.
Lehajló lombjával megismítja orozám,
Ugy beszélget hozzám:

„Minek is volt engem elhagyni tenéked?
Abból, a mit ígért, mit adott az élet?
Hát megérdemelte a világ, hogy elhagyj?
Hát így boldogabb vagy? ...

Lásd, minek álmodtál, minek ábrándoztál?
Hát melyik világ az, a mit megváltottál?
Nagy szeretetedért szived középebe:
Mit kaptál cserébe? ...

Hallgatom, hallgatom panaszos beszédit,
Felelni szeretnék neked, ha tudnék mit.
Hallgatom szótlánul... tovább ábrándozva,
Tovább álmodozva.

Édes apám.

Szegény jó apámnál, egész életemben
Derekből embert én sohasem ösmertem.
Hivalkodó formán, a diákoromban,
A »tudományom«-mal előhozakodtam:
Csak legyintett a kezével:
— »Mi az a te tudományod?
Sohse láttad Kossuth Lajost,
Se' a magyar szabadságot!«

Mikor egy-egy nótám később eltaláltam,
Sa hirrel, a névvel már-már hirben álltam:
Ugy egyszer, vagy másszor ezt ő is hallotta,
De ügget se vetett az egész dologra...
Csak legyintett a kezével:

— »Már ez is dicsőség nektek?
Hát a kiket Branyiszkónál,
Isaszegnél eltemettek!«

Mikor elbeszéltek a világ soráról,
A szegény embernek tenger sok bajáról,
S hogy a gazdagoknak milyen más az élte:
Ő ezt a beszédet szörnyű módon lenézte,
S haragosan legyintett rá:
— »Mordózzom a gazdagságát!
Hát Damjanics melyiköknék
Veregette meg a vállát?!«

Mikor utoljára hajoltam reája,
Figyelni utolsó, elhaló szavára:
Akkor is csak az volt, a ki életében
Nem a haláltól félt, más járt az eszében:
— »El ne feleljél ráiratni
Édes fiam, a fejféra:
Honvéd voltam, magyar honvéd.
A szabadság katonája.«

Esztétika.

Folyik a nagy vizsga javában
A felsőbb leányiskolában.
Egy barna kislány — szemek napsugárból —
Nem tud felelni az esztétikából.

Gyönyörű kis fejét butácskán
Lehajítja mondanátlan árván,

S mind hasztalan faggatja a tanárja:
Hogy mi a szépnék »meghatározása«?

— Pírulva, hogy ott állt szegényke:
Ez a világnak a legszebb képe.
A szépnék ennél soha senki hübben,
Nem »határozta« még meg gyönyörűbben!

S míg a szokandáját bejegyzik;
A termen át, — nekem úgy tetszik, —
Kaczagó, vig tündérek szállodálnak,
S a kis számárna rózsákat dobálnak!!

KRASZNA-HORKA VÁRA.

Egy elmúlt korszak zord emlékeit őrzí az Andrássyak ósi fészke, a kraszna-horkai vár. Ismeretlen vitezek csontjai, repedt marványgolyók a török időkbeli, sarkantyúk, ágyúcsövek, kőcsövű pisztolyok, sisakok, panczélok, fegyverzetek a Bebekék, Zápolyák stb. idejéből itt és ott mindenütt. Lobogó lángok közt sötétlen maradt csodatevő Maria-kepehez évenként sereggestől járnak, de a várudvaron emelt Szentháromság oszlopának nincs ki megmondja eredetét. A multak rejtélyeinek fátyolat szinte tartózkodik föllebenteni a kegyeletes kéz.

Régi, régi rege szól a var csodaszertü keletkezéséről s felidezi még a közeli Somhegyen nyajlat legeltető hajdani juhász alakját is, ki nagytt terulve nezte az egen uszkaló barányfelhők koválygását, a mikor egyszerre megmozdult a bokorajja mögötté s feirezerve türege hősösgöt látott eltűnni benne. Közömbösen kezdte piszkálni botjával a földet, mely alatt a hősösg éleskamráját vélte, a midőn egyszerre a legragyogóbb szinarany tárult felelőtte. Szemei fölvillantak a reneteg kincs láttára, de hamar elnyomta felindulását s botjával visszagegyengette a földet, tovább halgatott és orizte utkát.

Egyszer aztán hire futott, hogy a király nagy kísérettel vadászni randul a vidékre. A juhász is készült fogadására s roppant sajtot csinált, melynek üres belsejét tele töltötte a talált arannyal. Alig érkezett meg s ült lakomához a király, a juhász is előállt s felajánlotta a sajtot azzal a kérelemmel, hogy legyen szabad neki hét aklot állítani fel ott, a hol neki tetszik. Persze a király mosolygva adta beleegyezését, mint ez mar a népregekben szokás, — de a juhásznak is volt esze s a hét akol helyett hét várat emelt, és pedig Krasznahorkát, Tornát, Szádvárt, Csetneket, Pelsőczöt, Berzétét és Somlyóköt. Ezzel őse és megalapítója lett a később nagybirű Bebek-családnak. Az első várat a kincselet helyén, Somhegyen akarta emelni, de hiába volt minden próbálkozása, a mit napközben épített, éjjel láthatatlan kezek a krasznahorkai dombra vitték át, s végre akarva, nem akarva, itt kellett az építést befejezni.

A hét vár közül Szádvár híressé lett Bebek György neje, Palóczy Zsófia hősi védelméről. De Berzété is sokat állott ki a császáriaktól, hidján még ma is mutatják azt a helyet, a hol a falu bikáját az ostromlott vár népének egy ágyú-lövése földre terítette. A mi pedig a szerencsés juhász-bacsát, a Bebekék ősapját illeti, az Andrássyak családi múzeuma meg őrzí állítólagos teljes köcsögét, kopülőjét és fölöző kánaat. Mind fából való, semmiben sem különböznék a maiaktól, csak valamivel nagyobbak.

De rejtetet még egyebet is a krasznahorkai családi gyűtemény. Egyike a legérdekesebb tárgyaknak: a kemény szord olygarcha, Bebek Ferencz hamis pénzverő gépe, melylyel a Zápolya és Ferdinand ellenkirályok alatt zavaros időkben, Ferdinand partján álva, mint Basó Murány várában Zápolya nevében, ő is hamis pénzt veretett Krasznahorkán Ferdinánd mellképével, de a törvényes nyoloz lat ezüst helyett csak egy lat ezüst tartalommal, melyeket aztán erőszakkal rátkümt a szegény népre.

Ferdinánd királyt legalább egy latnyi ezüstre taksáta a büszke magyar kalandor, de mikor később Zápolyához tért át s annak neve alatt kezdte folytatni kétes praktikáját, akkor már a Bebek-féle pénzekből nemcsak az ezüst tünt el egészen, hanem a réz sem maradt tisztá s az istenadta népnék be kellett érnie a saját harangjaiból vert tantuszokkal.

Még egy sötét bünnel tetézte Bebek a krasznahorkai vár hagyományainak vad romantikáját, mikor a Lőcsén az új hit terjesztése miatt vízbe fulasztásra ítél, de szokás által menekült szászországi Fischer Andrást tizenhárom év múlva megfogatta s a krasznahorkai vár legmagasabb tornya tetejéről aladobatta.

Mennyi vér és haroz, mennyi küzdelem és viszontagság rajzát szóvik az Andrássyak is a magyar nemzet epikájába! Mint egy szegény, középkori vitez paladín, jó kardján kívül semmi egyébbel nem birva, egyedül, világi javak nélkül hagyta ott az első Magyarországra szakadt Andrássy Erdélyt, mikor Békés Gáspár hadai szétverve szánták Báthory elől. Hú neje és gyermekei hosszú ideig vándor cigányhad által rejtetve éltek, nem is sejtve a földönfutókra váró jövendő fényt é diűsösöget.

Néhai való jó Gyöngyösi István uram az Andrássy ősről, Péterről szólva, kinek »Charikleájá«-t ajánlotta, nem hiába jegyzé meg: »sokszor kellett lelkét markában hordoznia.« De a gondviselészerű szerencse mindig ott örködött az Andrássyak lépteit felett s bőven adott markáikba néha egyebet is: kinek a hatalom palczáját, kinek kinevet, gazdagságot, kinek püspöki keresztet, vagy hadvezéri kardot. Egyik ő Andrássy Zsigmond ott harczott Canossánál, Nagy Lajos Nápolyi hadjárata alatt, hol az ostrom letrárolt egy kődobás sodorta le. Egy másik Andrássy, Bertalan nevű volt az, a ki 1442-ben Mezet bégnék fejét vette s kitől Hunyadi János tiz ökörszekérrel küldte a levagott török fejeiket Budára, László királynak. Imrét még zsenge ifjan a török mérgezett nyila terítette le Bulgáriában, de a szívós székely előbb haza hozta a gyilkos vasat testébe furdóva Temesvárra s ott halt meg 1460-ban. Lázár is élete árán fogta fel a kenyermezei ütközetben a Báthory Istvánnak szánt csapásokat. Legszerencsésebben járt Andrássy János, ki mikor Eger várát Thököly ellen oltalmazta, a kőfalról panczélostól bukott le csodálatos módon a nélkül, hogy baja esett volna.

Andrássy István és György, Rákóczi két vitez tábornoka, a nemzeti mozgalmak alatt mindkettő a fejedelem teljes bizalmát bírta. De különösen Györgyötől Rákóczi emlékirataiban is úgy emlékezett meg, mint a ki egyetlen volt, a ki a nagyszombati döntő csa-tában kötelességét híven teljesítette s a kihez gáncs nem férhet. Ez ökből bizta rájuk a fejedelem az elfogott Forgách Simon fővezér öri-zetét is, kit Beresényi azzal vádolt, hogy tudva okozta az alig bevett esztergomi vár elvesztését. Így került Forgách a két Andrássy öri-zete alatt ezek várába, Krasznahorkára.

Azt mondja a hagyomány, a múlt század vége felé még élt a krasznahorkai várban egy 109 éves törpe s egy 115 éves dobos, kik tanúi voltak a vár ostromának Schulz által 1685-ben. Majdnem egy évig tartott a megszállás, de a rohamok csak abból álltak, hogy ismétlen a kapu föllesztésére vezényelték az ácsokat, a hol aztán védve voltak ugyan az ágyúk tüzetől, de a vár népe lehengetett nagy kövekkel verte szét őket. Maga a törpe is segítette a hordókat kövel tölteni meg. Ott volt a vár feladásánál is, mely alkalommal Schulz az elégedetlenek kincseinek felét akarta megkapni a császár számára, de Andrassy uram dacosan visszautasította azzal, hogy ha kedve van az ajándékozásra, ajándékozzon a magáéból a császárnak, nem pedig idegen vagyonból. Utoljára olyan föltételek alatt adta fel a várat, hogy az őrség egy havi szoldját megkapja s teljes vagyonával és felszerelésével vonulhasson el.

Talán ez időből ered egy roppant, több mázsa súlyú vastengely is, melyet a legenda szerint egy szúz vitt fel a várhegyre, holott oly nehé, hogy egy férfi sem tudja kimoszítani helyéből. Egyszer azonban — a mult században történt, — hogy a megyei törvényszék foglyai, kiket a vár ura beleegyezésével Krasznahorkán helyzetettek el, összebeszéltek a szokásra. Kiválasztották azt az időt, a mikor csak a várnagy volt a várban jelen, s teljes hidegvérrel kezdték fészegetni börtönük rácsát. A várnagy kétségbeesve nézte, hogy már az utolsó rács is enged a fegyvercek egyesült erejének s nem bírja megakadályozni a szokást. Ekkor az utolsó pillanatban a nehéz vasrúdra esik tekintete s a kétségbeesés és a kötelességérzet emberfeletti erőt ad az izmainak. Végső erőfeszítéssel megragadja a súlyos

vastömböt s az ablakhoz cipelve, egész terhével odátaszítja s ezzel szerencsésen meghiusítja a szokást.

Az Andrássyak ósi fészkeben az emlékezet siri szellője hidegen csapja meg a kíváncsi vándort, a mint elmélyedve járja ódon csarnokait. Fehér márványba véste egy térdeplő lovag főhászkodó alakja. Andrassy Ferencz az, egy könnyüvéré ifjú, a ki falukat adott oda egy elesattanó édes csölkért, ürítette a habzó serlegget, mit sem gondolva lelki tüvére. De egyszer csak — egy éjfélen — kísérteti zaj riasztja fel, s a mint feltekint, ép azon a helyen, hol a kép áll, iszonyú látvány dermeszti meg érzékét. Mit látott? — senki sem tudja, senkinek sem mondta meg soha. Hanem az az egy bizonyos, hogy e pillanattól fogva lemondott az élet minden örméről, szüntelenül imádkozott, pénzt, vagyonát kegyes czeleokra s keresztény foglyoknak török rabságból való kiváltására fordította és örökre eltűnt ajkáról a mosoly.

Említsük-e végül a Jókai tolla által mesterien rajzolt élőhalottat, az Andrassyk ösanýjának, Serédy Zsófiának üvegsekényben elhelyezett holttestét a XVII. századból? Nem mumiává aszva, hanem testének tökéletes idomait, bőrének pergamenszerű ruganyosságát megtartva, csaknem mosolyog e csodálatos tüne-mény koporsójában. Számos levele s virággrajza is van a család birtokában, melyeknek rendkívüli érdeket kölcsönöz a tudat, hogy e századok előtt kihült kéz vonásait őrizték meg.

HÉT ÉVE...

— 1904. november 20. —

Hogy énym lettél, ma hét éve,
Körötnék mennyi változás!
Hamuvá senyvéd hány parázs,
Hány szenvedély volt, mely kíege!

Hányan voltak, kit elisrattunk,
S hány új kedves gügyög felénk;
Sok-sok görnyeg omlott elénk...
Éltünk, bánkódtunk és vigadtunk.

... Mondják: minden hetedik évben
Az ember lélek változik,
Lefordúl ott, kiszökken itt
A vágy, az érzés a szívében.

Minálunk is sok változás van,
No nézd, én édes angyalom:
Viharban többé nem lakom,
Csak édes nyugvász árnyékában.

Szirász berkéből, messze távol,
Hol rózsá-lepett minden it,
Még őrizünk pár koszorút,
El-elbódulva illatától.

A csökod akkor perzselő volt,
Ma sokkal, sokkal édesebb,
S a merre kezed vezetett,
Most sokkal közelebb az égből.

Mert megmaradt, mi megszülemlek;
Az örökélő szerelem, —
Formája más bár, érzem:
Vágygyal karöltve jár az emlék...

Ifj. Szász Károly.

EGY ÚJ ALBÁN TRÓNKÖVETELŐ.

A Balkán-félszigeten vajdó események közt a macedón-kérdéssel szoros kapcsolatban Albánia sorsa élénken foglalkoztatja a politikai világ figyelmét azok miatt a fontos érdekek miatt, melyekkel ott nem csak monarchiánk, de Olaszország is bir. E két érdekkör összekötése Albániában már ismételten idézett fel aggasztó felhőket a diplomácia láthatárán. Hogy a helyzet még bizonyultabbá legyen, az albán tartomány autonómijára való törekvés is mind erélyesebben lépnek fel. Történeti dinasztiája már akadt is Albániának egy gazdag spanyol személyében, a ki a hírneves albán hős Castriola leányájé leszármazójának vallja magát s pénzével, befolyásával máris mozgásba

Telepy Károly: Csejtevár romjai.

Zemlányi Tivadar: Öregek vagyunk.

Knopp Imre: Miss Andrey Maeredy.

Zombory Lajos: Pihenőben.

hozta maga mellett az albán közvélemény egy részét.

Érdekes és kalandos ez a vállalkozás. Az utolsó *Castriota* — *Saint Ange* márkí — a hagyomány szerint a páviai útközvetben esett el 1525-ben. Bizonyos tehát, hogy *Castriota* György nevét senki sem lehet jogosítva ma viselni. És ime előtöppan mégis egy spanyol kalandor, a ki a maga leszármazásának meséjét ügyesen hozzá tudja kötni a konstantinápolyi politika érdekszálaihoz, úgy hogy a szultán nem tiltakozik az albán trónra emelt igénye ellen, sőt annak érvényesítését, úgy mondják, titkon támogatja is. Miért? Vajjon azért-e, hogy meg van győződve leszármazása törvényességéről? Ezt nem lehet föltételezni, hiszen maguk az albánok sem akarnak tudni róla. Hanem igen is azért, mert az agglegény és családtalan trónkövetelő személye alkalmas lehet arra, hogy egy európai beavatkozásnál a dolgokat még jobban összehangoltsa s Albániát esetleges függetlenné nyilvánítása esetében is a porta érdekkörében megtartsa.

Aladro, *Daladro*, vagy némelyek szerint *Da Ladro* herceg — a mint magát nevezi — igazán érdekes és különös körülmények között jutott tudatára a maga fontos történelmi hivatásának. Egy Olaszországban tett utazása alkalmával történt állítólag, hogy fürdőt vett, s ez

alkalommal a fürdőben görcsök érték utól. Egy ott jelenlevő albán sietett segítségére s ez alkalommal meglepetéssel vette észre, hogy *Aladro* testén ugyanolyan jelek vannak, a melyekkel *Skander bég* birt. Bizonyos anyajegyek, a melyeknek a néphit különös jelentőséget tulajdonított a *Skander* bégtől való származás igazolására. Közölte fölfedezését *Aladro*-val, a kinek egyéb sem kellett, hogy messzemenő álmainak szabad röptőt engedjen, s pénzzel, jutalmakkal megnyerjen ügyének néhány albánt, a ki rögtön kész volt benne a rég várt szabadítót látni. Az albán közvélemény zöme azonban — ezt konstatálnunk kell — hideg maradt a vakmerő mystificatióval szemben s egyáltalán nem hajlandó hitelt adni a képtelen mesének, bármily buzgón dolgoznak is mellette némely szenzációt hajhászó lapok reporterei, a kik terjedelmes cikkekkel közölnek a szédelő spanyol személyéről.

Sok albán azonban meg van győződve arról, hogy *Aladro* tényleg *Skander* bégtől származik és pedig annak tizenegyedik ivadékától, a ki 1786-ban az amsterdami börtönben halt meg. Csakhogy az maga is meglehetősen gyanus

Tull Ódön: Gyöngye aratás.

Basch Gyula: Pulszky Tessa arcképe.

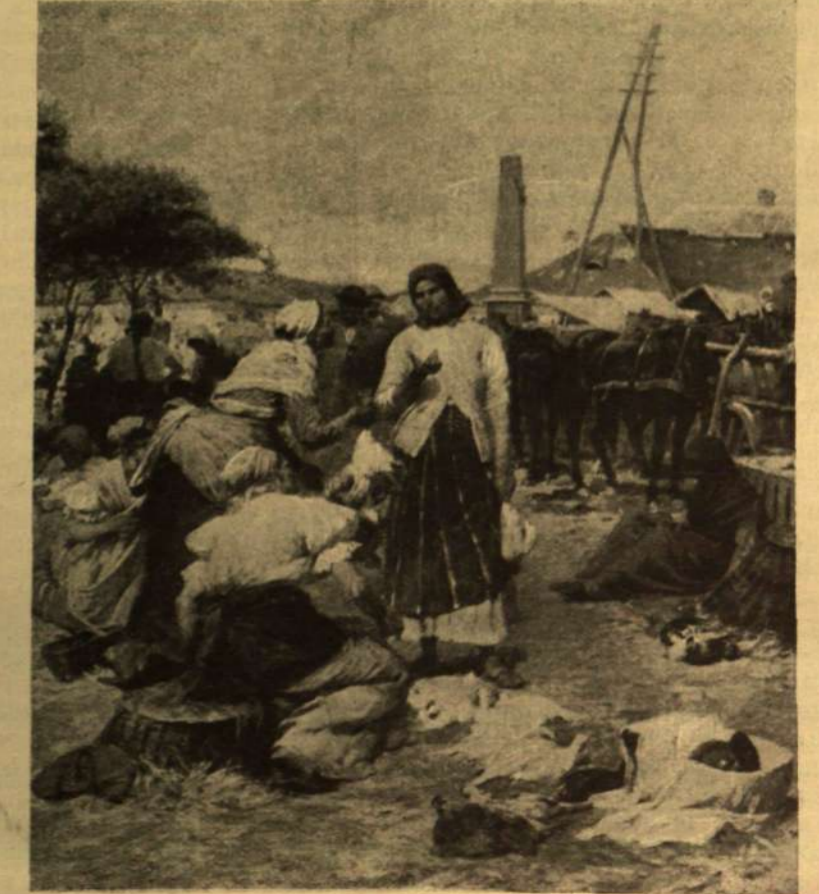
Katona Nándor: Téli reggel.

K. Spányi Béla: Hajnali szürkület.

Boruth Andor: Egy lovas.

Deák-Ebner Lajos: Baromfivásár.

eredetű volt s egész irodalma van azoknak a szokásoknak és szedélgeknek, melyekkel ez a XVIII. századbeli *ál-Castriota* a hiszékeny embereket be tudta csapni. Valódi neve ennek is más volt: *Styépan Hannibál*. Ez egyszerű autodidakta léteére alig 17 éves korában montenegrói patriarkhává választotta magát, azt állítván magáról, hogy ő *III. Péter orosz czár*. Isteni küldetését természetesen ékesszólással kívül csodatételekkel is támogatta, persze olyanokkal, a melyekkel ma kezdő dilettáns bűvészek mulattatják alkalmi társaságukat. Például egy emelvényre állt, kezében kénkő-füstön megfehéretett rózsaszállal. Ekkor tüzes beszédbe fogott, melynek veleje az volt, hogy őt Isten küldötte, hogy a népet harcra vezesse a hit-szegő *Kalalin* ezármó híveinek kiirtására. Azután így folytatta: «nyissátok ki az ablakokat: a Szent Lélek meg fog szállani.» S tényleg, a friss levegő visszaadta a rózsának természetes színét, a véres harcok symbolumát, míg a nép áhitattal borult térdre a mennyei hírnök előtt, a ki aztán zászlója alá gyűjtve híveit, az oroszok ellen vonult, útjában felkoncolva a hitetleneket.

Mindezeket a későbbi francia konvent híres porosz forradalmára, a milliomos *Clootz* Anacharsis beszéli, a ki maga is ismerte *Styépan Hannibált*, a mennyiben ez őt, mint gazdag embert, szintén meg akarta nyerni terveinek s azért magas állást ígért neki jövőendő országában s «drága» bundával ajándékozta meg. Erről ugyan kitűnt később, hogy teljesen értéktelen, a mi azonban nem gátolta a világgólgárság porosz apostolát, hogy ilyen czímek alatt ne emlékezék meg e szélhámosról: «egyetlen ember, a híres *Castriota*, Albánia hercege, a montenegróiak fővezére, a görög egyház patriarkhája, öreg pásztor, lengyel főnemes, a római szent birodalom hercege, Szent Száva herceg, hercegovinai herceg, velencei nemes, első osztályú spanyol grand, máltai nagy-herceg, a Szent Konstantin-rend nagy-keresztese, stb., stb. — és tizenegyedik leszármazottja *V. Skandbergnek*. *Clootz* Anacharsis Hollandiában ismerkedett meg a körmönfönt iparlovaggal, ki már akkor befejezvéen háborút, azért látogatott el a Nemetalpöldre, hogy a rendeknek egy millióért 20,000 embert bocsásson rendelkezésére a császár ellen, a ki neki, — úgymond — «személyes ellensége». Ugyanez alkalommal meglátogatta *Voltaire-t*, *Rousseaut*, *Nagy Frigyes* is, a kikkel sikerült megismerkednie francia és olasz nyelven irt prózai és verses művei révén. A lengyel trónra is aspirált s *Oginsky* gróf, lithvániai fővezérrel együtt, a ki neki állítólag százezer arannyal tartozott, lépéseket tett ez irányban is a külföldi udvaroknál az alatt, míg Szent-Pétervárt fejére díj volt kiténye. Nem lehetetlen, hogy *Clootz*-ot, a kit egy gyalogsátra akart magával csalni, út közben meg akarta ölni és kirabolni. Ez a terv azonban dugába dől s *Clootz* aránylag olcsón menekült azzal a pár száz arannyal, melyet különböző ürügyek alatt esalt ki tőle, legtöbbszőr a lapok megfizetésének ürügye alatt. Ő maga is sokat ajándékozott el, de kiderült, hogy elajándékozott ékszerei is mind hamisítványok voltak.

Végre egy raguzai hajótulajdonos, ki Amsterdamban kötött ki, leálcázta a csalót. Fölismerte benne egy velencei kézműves, *Zamwich* Antal fiát, a ki fáradó játékon megszédve magát s a hatósággal bajba keveredvén, a velencei Albániában vonta meg magát *Pastrowich* (Pastor *Vecchio*, öreg pásztor) falu mellett. Fiát, *Styépan* kolostorba adta, de a fiatal szerzetes megszökött s kalandos életre adta magát, éveken át bolonddá tartva a világot, s közben többször komolyan dolgot adva a törvényszékeknek is. Így Hamburgban ő patriarkhasága két ifjút, kiket apródokul vett föl, kegyetlenül megkínzott s csak egy idegen követ közbenjárására kerülte ki a büntetést.

Lelepleztetvén, az *ál-Castriota* az amsterdami börtönbe került. Itt mérgekkel telt övet, s mérgezett tört találtak nála megmotoztatása alkalmával. Elvették tőle. Megfosztatva előre elkészített fegyvereitől, a velencei ex-szerzetes körmeivel hasította fel ereit.

Ilyen apától való származás nem nagyon biztató a legújabb alban trónkövetelőre; pedig még e származásának valósága is nagyon kétséges.

Jelky Gyula fényképe.
A LEGNAGYOBB VIRÁGZÓ CHRYSANTHEMUMOKBÓL
KÉSZÜLT BOKRÉTA.

CHRYSANTHEMUM-KIÁLLÍTÁS TEMESVÁROTT.

Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület szépen sikerült kiállítást rendezett Temesvárott november 12—15-ig a japánok kedvezenc nemzeti virágából, a *Chrysanthemumból*.

Évszázadok óta művelik a japán kertészek — apáról fűtra — ezt az érdekes virágot, őt nemesítik, és csak az általuk ismeretes módon adják meg ennek a virágnak rendkívüli szingazdagságát, alakváltozékonyságát. Rég ideje nagy vagont fektetnek egy-egy Chrysanthemum kertészetbe, de nagy vagont is szereznek vele. A jökohamai kertésztörzsek mintegy 500 kerttel bírnak, vagy 150 hold területen, melyekben 600—800 különböző fajtájú Chrysanthemumot tenyésztenek. A tokiói kertésztörzsek még nagyobb területen s több kertben művelik a nemzeti virágot, s a legszebbeket a császári kertekben Akaszakában állítják ki. Már ezek a kertek rendkívül nagy cédúrakkal, Cryptomeia fenyőkkel, susogó farsaikkal, a zöld pázsittal, templomokkal és kioszkokkal koronázott dombjaikkal, patakjaikkal és tavaikkal, a melyeknek apró szigeteit csodálatosan, bizarrul hajlított hídcskák kötik össze egymással, — magukban véve is a japáni kertészet csodái. Csodálatosak ezek a császári kertek, a melyeket jellemzően «Császárné tavaszá»-nak neveznek. A nagy parkot november havában a kertművészek valóságos tavaszi pompába öltöztetik. S az a szerencsés halandó, a ki e kerteket megtekintheti, meg fogja érteni azt a rajongó szeretetet, melylyel a japánok a Chrysanthemum (*Császárvirág*, *Kiku*) iránt viselkednek. Tíz-ezrével kell itt a Chrysanthemumnak egymás mellett állania, a legcsodálatosabb szinpompában; a finom homokkal fődött út mentén könyved függő tetők alatt, melyeket bambusz nád-oszlopok tartanak, ibolyás színű gaze-függönyök mögött, melyeken a fehér császári Chrysanthemum-virág van himezve. Minden tető alatt más-más színű, nagyságú, alakú Chrysanthemum-virág van elhelyezve. Némelyik virág nagyobb egy tányérnál, egy növényen csak egy virág, mások finoman összekészült szirmokkal nagy hólabdához hasonlítanak, ismét mások hosszú haj alakú Medusa-főhöz hasonló lecsüngő virágokkal, vagy a «tányéricsza» virágához hasonlítva kúszált, lecsüngő hosszú szirmokkal. Különösen csodásak az olyan növények, a melyek egy egész virágokréttával vannak úgyzólván borítva s mindenik virág más színű. A kertművészet legnagyobb csodái azonban azok az egyes növények, a melyeknél ugyanazon virágszáron tíz-tizenkét virág fakad, a melyek különböző nagyságúak és egyúttal különböző színűek is. Távobbb a kert belsőjében nagyobb területek a szó szoros értelemben Chrysanthemum szőnyeggel vannak bevonva; itt egy fehér, amott egy piros vagy viola színű Chrysanthemum-szőnyeg terül el, olyan virágszőnyeg,

melynek minden egyes virága tökéletesen ugyanazon egy színű és nagyságú is és a mi igen érdekes, ugyanazon nyílási állapotban van, úgy, hogy egyazon időben hervadnak el végleg. Az ilyen virágszőnyegeket közepén egyes óriás növények díszlenek, a melyek 2 méter magas virágszárakon 600 virágot is fakasztanak. Micsoda virágpompa van itt összehalmozva! A virágok csodulákkal vannak ellátva, melyeken a virágok előttünk különösképpen tetsző nevei olvashatók, mint a «Fehér Sárkány», «Aranyos hamat», a «Halász lámpása», «Pohely ruha» vagy «Tizezerszer arannyal behintett.» És más hasonló nevek.

A temesvári Chrysanthemum-kiállítás kicsiny mása volt csak az ilyen japán kiállításnak, de a ki látta, elismerte, hogy a japánok magyar kollegái is mesterek az Aranyvirág művelésében.

A Chrysanthemum-kiállítást igen előkelő és nagyszámú közönség jelenlétében, szép beszéddel *Telbisz* Károly Temesvár polgármestere nyitotta meg, miután az Országos Magyar Kertészeti Egyesület részéről az egyesület titkára üdvözölte. Azután a polgármester a rendező bizottság: *Mühle* Vilmos, *Mühle* Árpád, *Niemetz* Ferenc s e sorok írója kíséretében tekintette meg a kiállítást, a melynek az volt az egyetlen hibája, hogy kicsi volt a hely, a hol rendezték.

A megnyitáson részt vettek dr. *Molnár* Viktor főispán és neje, *Dessevffy* Mária grófné, *Steffan* és *Weisz* altábornagyk, báró *Gudenus* és neje, *Kapdebő* G. alispán, *Bohus* báró és neje (Arad-ri), *Kohn* S. Lloyd-igazgató, dr. *Szentkláray* kanonok, *Joannovich* megyei főjegyző, a piarista gimnázium igazgatói, *Tökés* Imre a Természet-tudományi Társulat növénytani szakosztályának képviselőit és Temesvár számos elsőkelősége és a temesvári szép nők egész koszorúja.

Csak kevés kiállító volt ugyan, de ezek olyan növényanyagot hoztak össze, a mely az alakok és színek gazdagságában ritka becsű volt. A kiállítás tulajdonképpen két részből állott: egy parkrészből, a melyet *Niemetz* Ferencz farskola tulajdonos rögtönzött ritka szép fenyő-fajtákból, és a tulajdonképeni Chrysanthemum kiállításból, mely a piarista főgimnázium tornaterében volt elhelyezve. A bejáratnál szemben egy csodaszép zöld színű Chrysanthemum-esoport fogadta a látogatót. Kétszáz ötven *Mme Ed. Roger* Chrysanthemum egyesült itt egy nagy csoporttá egy *Cycas*-pálma körül. A villamos fényben tündérről volt ez a virágcsoport a maga ragyogó színének fényében. Ettől balra egy aranyos színű csoport — *Modesto* — pompás virágfejei köztötték le a figyelmet. Jobbra egy pálma és Chrysanthemum csoport közepette egy nagy vázában volt a kiállítás legnagyobb bokréttája, olyan remek japáni Chrysanthemumokból összeállítva, a melynek csak első rangú tenyésztőknek láthatók.

A terem közepén egy japáni Chrysanthemum *Capitain Alberto d'Albertis* szép alakú virágai, rózsaszínűkkel és ezüstös fényű pompáztak, melyek előtt néhány óriás Chrysanthemum sajtáságos virágai köztötték le a szemléző figyelmet. Köztük hófész színűvel és csaknem hajszál alakú hosszú szirmú virágaival tünt föl az idej újdonságok egyik gyöngye, a *Reine du Japon*. Ezzel szemben a Chrysanthemum-újdonságok egész csapata sorakozott.

Majd egy csoport *Mad. V. Delavier* a létező Chrysanthemumok egyik legnagyobb fajtájából, — rendkívül nagy és tartós ereme-fehér, közepén tengerzöld színű árnyalattal ékes virágaival, majd meg a *Roi Soleil* hatalmas nagyságú, jöltelt halvány sárga színű, selyem rózsás árnyalattal bevont virágai, azután meg a *Niveum* a legszebb, a legnagyobb tiszta fehér óriás virágai és egy csoport újabb és régibb, de ritka nagyságú Chrysanthemum: *Jardinier Quillet*, *Phédre*, *Souvenir de Mme Dor*, *Altalie*, *Mme Carnot*, *Prefet Delpet*, *Tancred*, *What-Ho* japán fantasztikus fajta, igen hosszú lehajló, nagyon finom virágszirmokkal, a melyek arany fonalakhoz hasonlíthatók, valami eredeti, ritka szép növény, a japánok kedvezenc alakja — váltakoztak egymással.

Mind ezeket *Mühle* Árpád temesvári műkertész állította ki. Temes-Gyarmathról báró *Ambrózy* Béla sajátnevelésű cserepes, nagyvirágú Chrysanthemumait állította ki száznál több változatban. Báró *Ambrózy* mint amateur

fényesen bizonyította, hogy a virágkedvelő mit képes elérni lelkesedéssel és a virágok igaz szeretetével.

Lokovsek Antal Budapestről igen gazdag és tartalmas gyűjteménnyel vett részt a kiállításban, a melyben számos eredeti újdonság volt. Körülbelül 120 Chrysanthemumot mutatott be számos példányban.

Íj. *Jelinek* Ferencz nagyváradai kertész cserepekben nevelt törpe Chrysanthemumokkal gazdagította a kiállítást, egy pompás havasi ibolya-csoporttal együtt.

Nádassy József kolozsvári kertész cserepekben nevelt törpe Chrysanthemumokat hozott a kiállításra egy egész vagon-rakományval.

Mühle Vilmos, a temesvári kertészek vezető remek virágkötészeti munkákat állított ki, melyekben a Chrysanthemum virág volt az uralkodó. Asztaldíszre zöld és sárga Chrysanthemumokból általános tetszést keltett, úgyszintén minden egyes más darabja is.

De ki írma le mindazt a szépséget és pompát, a mit a kiállításban látni lehetett. Leírni azt nem is lehet, látni kell azt és gyönyörködni benne. A temesvári kiállítás kicsiben megmutatta, hogy a magyar kertészek is tudnak szépet alkotni, s kiállják a versenyt külföldi társaikkal.

Kardos Árpád.

RÉMHIREK.

Mint minden nevezetes esemény, az orosz-japán háború folyamán is tömördek többé-kevésbé rémes hír került forgalomba, melyek egy részéről mindjárt másnap kiderült, hogy egy szó sem igaz belőlük, más részük azonban napokig tartotta magát, a míg az események rájuk nem csáfoltak. Az igazított idő a legjobb talaj mindenféle rémhírek keletkezésére, ámbár néha a legbékésebb és legcsöndesebb napokban is a legképtelenebb híresztelések kelnek szárnyra, sőt hitelle is találhatnak.

Hogy keletkeznek az ilyen hírek? Háborús időben az aggodalom szűli s táplálja őket. Különösen a határvidékeken, a melyeknek először van okuk az ellenség betörésétől félni, van legnagyobb keletük. A félnék embert hazuggá teszi a képzeldés; az az ellenséges érzület, melyet állítólag látott valaki tíz mérföldnyire, a tizedik ember szájában már ezernyi katonából álló hadsereggé lesz, a mely a város szélén áll s ágyúit már rá is irányozza a házakra. Sokban hozzájárul az ily híresztelések nagyra-növeléséhez az emberi hiúság is: a ki valamit elbeszél, lehetőleg érdekessé igyekszik tenni, s mivel a híre annál érdekesebb, mennél fontosabb és igaztöb, az illető, még ha különben barátságos is az igazmondásnak, igyekszik mennél jobban felduzasztani azt, a mit látott vagy hallott. A kik aztán hallják és tovább adják, ép így tesznek vele s így nő a hír szájról-szájra; és ha azok közt, a kik tovább beszélik, nem csupa igazmondó ember van,

CHRYSANTHEMUM-BOKRÉTÁK.

hanem akad nagyzóló és hazug is, akkor meg épen toronymagas szörnyeteggé lesz a hitvány szunyog. Szinte elhízhatatlan, hogy néha micsoda lehetetlen dolgokat elhisz a közönség. Az 1848-iki berlini fölkelés egyik estjén egyszerre csak az a hír járt a városban, hogy jönnek az oroszok s már Sziléziában állanak. Nem télt bele egy-két óra és a polgárorség fegyverben állt. A dologból csak annyi volt igaz, hogy akadtak, a kik arra az eshetőségre gondoltak, hogy az orosz czár katonai segítséget fog nyújtani sógorának, a porosz királynak a fölkelés elfojtására. Az ötlet kivételére azonban komolyan nem is gondoltak s különben is, ha az oroszok csakugyan csapatokat akartak volna küldeni Berlinbe, ennek már hetekkel előbb híre ment volna. A forradalmi hangulatban felgatott lakosság azonban ekkor megfontolás nélkül elhítt mindent.

Néha még békés időben is elterjed és hosszú ideig, éveik is, fentartja magát egy-egy képtelen hír különösen a közép körében. Ismeretesek azon legenda-számbe menő mesék, melyeket Rudolf trónörökös életben létről, titokzatos bujdosásáról, terveiről nem egy helyütt még ma is hisz a nép. A hetvenes években a porosz-sziléziai parasztok közt hogy hogy nem, egyszerre csak az a hír pott lábra, hogy I. Vilmos császár az orosz czárral kártyázott és sok ezer gyermeket elvesztett, a kiket most az országban összefogdosnak, hogy Szibériára népesítsék be velük. Akárhogy czáfoltgatták a képtelen hírt a hatóságok emberek, a papok, a tanítók, kiirtani nem lehetett. Az egyik községbe aztán ép az iskolai idő alatt egy fekete szakállú ember jött a tanító látogatására. Valamelyik gyerek meglátta az

idegent, elküldte magát, hogy jöjnek az oroszok. Lett erre óriási ijedelem s általános menekülés. A gyerekek örült reméletükben kiugráltak a tanterem ablakán, a szabadba, egyenesen a falu melletti erdőbe. A szülők pedig összeverődtek, az iskolaépület elé vonultak s halálra keresték az idegent s a tanítót, a kik csak nagy nehezen bírtak megszökni. A gyerekek közül egyiket-másikat csak négy nap mulva találták meg az erdőben.

Háború idején az állírt hírek néha szándékosan terjesztik, a kiknek ez érdekükben áll, nem egyszerű politikai czéllokból. Nem egy újsághír okozott már a nemzetek közvéleményei közt elhidegülést, sőt ellenséges érzületet.

A hírlapok szerkesztősegei tudják legjobban, hogy néha micsoda szörnyű hírek érkezenek hozzájuk s utólagosan kiderül a hamis voltuk. Hasonlóan sok ilyen állírt hír kerül forgalomba, de itt már sokaknak anyagi kárt is okoz: a börtén, a mely tudvalevőleg nagyon érzékeny és aggodalmas. Itt nemcsak a hírekről maguktól félnék, hanem attól a hatástól is, melyet ezek a közönségre s az útletemberekre tesznek.

KLAUZÁL GÁBOR SZÜLETÉSI HÁZA.

— A mostani Központi Városház. —

Azon ezrekre menő illusztrációk között, melyek Budáról, Pestről és Óbudáról, tehát a mai Budapestről és annak egyes részeiről, tájképeiről, épületeiről készültek, kétségtelenül a legérdekesebbek és legbecesebbek egyike az, melyet e sorok kíséretében bemutatunk. A 15—18-ik századokban készült illusztrációk legtöbbje ugyanis a képzelet szüleménye; van olyan is közöttük, mely a Szent Gellért-hegyet a pesti oldalra teszi át; a legtöbbben hiányzik a helyes távlat, s a részletek pontossága. A most közlött kép azonban, főrésében a valóságnak megfelel. Főrésében mondom, mert ezen is nem annyira a képzelet, mint inkább a terve vett szándék látható. Ez a kép ugyanis a mai Központi Városházát ábrázolja, melyben száz évvel ezelőtt Klauzál Gábor született.

Ezt a képet ugyanis *Martinelli* Antal császári építész tervei után rajzolta és metszette *Kleiner* Salamon mainzi választófőjelemeségbeli udvari mérnök. A kép eredeti metszete dr. *Vajda* Adolf budapesti ügyvéd és gyűjtő barátom tulajdona, ki szíves volt azt kérszemre a «Vasárnapi Ujság»-nak közlés czéljából rendelkezésére bocsátani. Mint említém, ez a kép is csak részben felel meg a valóságnak, a mennyiben csupán főhomlokzata, Sütő- és Gerlőczy-utcai szárnyai, a főhomlokzatból merőlegesen kiinduló része, melyet templomtraktusnak szokás nevezni, s a mostani Városház-utcai homlokzattal párhuzamos középső része, valamint a sütő-utcai szárnynak a középső épületrészen túl terjedő része 43, s a Gerlőczy-utcai szárnynak a középső épületrészen túl terjedő része 66 méter hosszúságban van úgy kiépítve, a hogy azt *Martinelli* tervezte.

Mme V. DELAVIER ÉS NIVEUM CHRYSANTHEMUM-CSOPORTOK.

A TEMESVÁRI CHRYSANTHEMUM-KIÁLLÍTÁSBÓL. — Kosak József fényképe után.

Megvan a valóságban az a két udvar is, melyet a templomtraktus, a közép épületrész, s a főhomlokzat és a Sütő- s Gerlóczy-utcai szárnyak képeznek. A képről látjuk, minő impozánsnak tervezte Martinelli: t. i. egészen a mai Károly-körútig akarta ezt kiépíteni ugyanolyan stílusban és beosztásban, mint a milyen a valósággal kiépített részekben látható. Azonban valószínűleg pénzühiány okozhatta, hogy az egész telektömbnek keleti fele, t. i. a Károly-körút felé eső rész kiépítetlen maradt, illetőleg csak fallal kerített be s idő folytán itt is történtek, azonban a főépület stílusától eltérő építkezések, melynek a Károly-körút felé eső udvarban ma is láthatók s katonai célokra szolgált különféle épületek, valamint a Károly-körúti homlokzat-épület, mely utóbbit 1869-ben építették elég tisztelenül.

Nem lévén birtokunkban a XVIII. század derekáról, t. i. azon időből, melyben Martinelli a «Rokkantak kórodájá»-t — mert ennek volt

1716 május 28-ikán kötötték meg Pest városa és gróf Regol altábornagy a szerződést egy nagyszerű katonai kórházra megszerzendő telek ügyében. Az egész telek, mely hajdan a szerviták tulajdona volt, de csere útján a város birtoka lett, 4850 forintot ment át a katonai hatóság birtokába. Már július 1-én megkezdtek az építést és 1728-ban befejezték; de ekkor a templomtraktus még nem állott, s a Sütő- és Gerlóczy-utcai szárnyak is csak másfél emelet magasak voltak. A templomtraktus 1730 után épült fel, s a két oldalszárny jelenlegi magasságára még később.

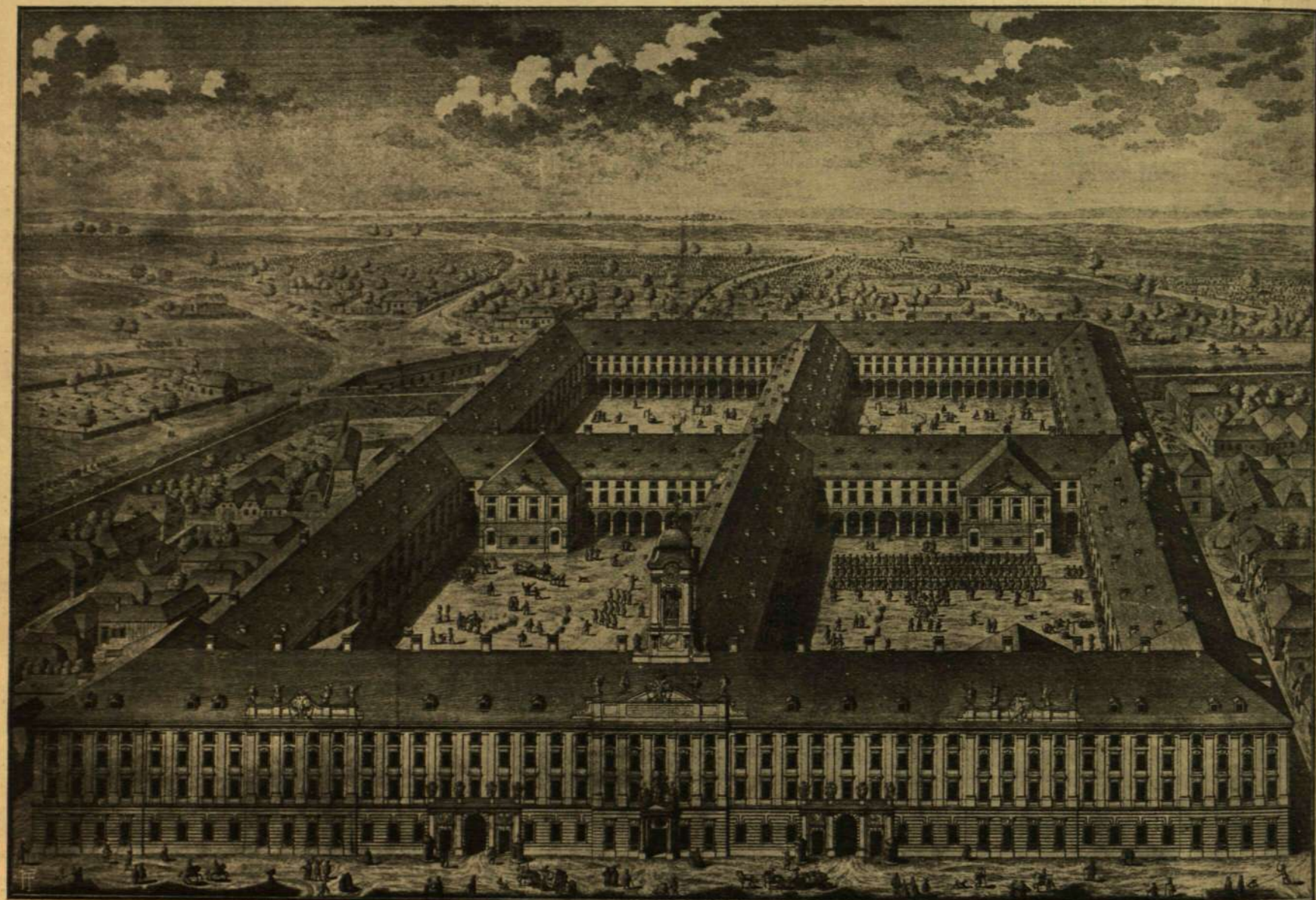
Érdekesebben írja le Schams ezt az épületet: «Pestnek valamennyi díszépülete között, mondja, első helyen áll a Rokkantak palotája; szilárd és szép épület, melynek homlokzata megérdemelne, hogy kényelmesen látható legyen, mert oly keskeny utcában áll és olyan magas, hogy annak megtekintésére nem is választhatunk olyan pontot, a honnan az egészet egy

vendéglő és lakások a tiszték s mintegy 1500—1600 rokkant katonára számra.

1785-ben a rokkantakat kitelepítették az ország különböző helyeire, és az épület lakóanyagát változtatták át; ekkor mindjárt két gránátos ezredet is elhelyeztek benne. 1804-ben a 32-ik gyalogezred is itt volt elszállásolva, s ebben szolgált mint őrnagy és itt lakott Klauzál János. 1817—1842-ig ismét rokkantak laktak benne, s ekkor már Károly-kaszárnya volt a neve.

Képünkön jól kivehető az Atlasz-szobor; a földgömb, melyet vállán tart, épen a II. emeletig ér, s az az ablak, mely közvetlenül a földgömb felett van, a tőle éjszaka felé levő másik ablakkal együtt azon szobához tartozik, mely most a 241-ik számmal van jelölve, és melyben Klauzál Gábor született 1804 november 18-án.

A főváros 1894-ben vette meg ezt az épületet a katonai hatóságoktól 11 millió 200 ezer koronáért; és 1897-ben egyik, 1899-ben másik

A ROKKANTAK HÁZA PESTEN.

Régi metszet után.

Tervezte és építette Martinelli Antal császári építőmester. — Rajzolta és metszette Kleiner Salamon Mainz választófejedelemségbeli udvari mérnök.

szánva az épület — felépítette, semmiféle tervrajza vagy válati képe Pest ezen részének, és sem Rómer «Régi Pest»-je, sem egyéb írók nem nyújtván adatokat arról, minő házak vették körül a Rokkantak palotáját, azt kell mondanunk, hogy a bemutatott képen látható környezet is a képzelet szüleménye, vagy hogy legalább is sok fantáziával van megrajzolva. Ugyanis azon a tervrajzon, melyet Rómer közöl 1758-ból, épületünknek Károly körúti homlokzata az akkori Szervita-utca egyik oldalala, vele szemben egy hátsor látszik, mely mögött az akkori Bátya-utca húzódik, úgy hogy annak a mai Erzsébetváros felé néző részét már a rondellákkal ellátott városfal képezi, mely akkoriban a Kishid-utczától kiindulva, ama Belvárost övezte s köralakban a mai főváltéren át nyúlt a Dunáig. Valószínű azonban, hogy a sütő-utcai szárny mellett elterülő részen a képen látható temető megvolt, mert ott később sok emberi csontot ástak ki.

A Rokkantak kórodáját III. Károly király meghagyásából Eleonora királyné, Kollonics és Széchenyi érsekek adományából építették.

szempillantással áttekinteni lehetne. A nagyság és mérhetetlenség, az arányok nemes egyszerűsége, végre a kapuzatok izléses díszje, épen oly meglepő . . . A középső főkapu és a dór-izlésű két mellékkapu az akkori építési izlést mutatják. A középső kapu párkányán, mely két oszlopon nyugszik, egy óriási méretű Atlasz-szobor áll, s mellette néhány mythologiai alak. A mellékkapukat pilaszterek és troféák díszítik, melyek között odaillo feliratok vannak. A főkapu felett a nagy arányokban készült császári sas látható, jobbra-balra két-két szoborral.

A főkapu feletti attikában ez a felirat látható:

IMP. CAROLVS. VI. S. A. P. P. HANC. MOLEM, CONDIDIT
AD. SERVANDOS. MILITES. SENIO MORBIS.
VVLNERIBUS CONFECTOS
A. S. MDCCXXVIII.

Midőn az épület 1728-ban nagy részében elkészült, már nem katonai kórháznak rendezték be, hanem III. Károly parancsára a rokkant harcosokat helyezték el benne, a mit a fenti felirat is bizonyít. Volt itt templom, gyógyszer-tár, kórház, iskola, sütőműhely és mészárszék,

részét átvevén, Központi Városház céljaira átalakította, s bár többféle változtatást és átalakítást végeztek rajta, a homlokzat megmaradt a maga eredeti alakjában azon kivétellel, hogy a kétépítési sasokat eltávolították róla s a főkapu fölé a főváros czimerét helyezték el, meghagyván az összes szobrokat, katonai jelvényeket és a négy gyönyörű domborművet, melyeket Hegedűs Armin fővárosi mérnök előterjesztésére a főváros tanácsa megmentett az elpusztulástól és restauráltatott.

Azt a szobát, melyben Klauzál Gábor született, mint katonagyermek, mert apja akkor még mint katonatiszt lakott itt, a főváros kegyelele emléktáblával fogja megjelölni.

Dr. Toldy László.

EGYVELEG.

* **Bebelnek**, a németországi szociálisták vezére és szónokának egy berlini övegy asszony végrendeletében 840 ezer koronát hagyott.

* **Az amerikai Egyesült-Államokban** évenként 288 millió korona áru női széptű szer fogy el.

LENDVAYNÉ FÁNCSY ILKA.

1842—1904.

Az a művésznő, a kit csütörtök délután kísértek a Nemzeti Színház előcsarnokából a keresési-úti temetőbe, a régi jeles magyar színésznemzedék egyik utolsó nőtagja volt. *Lendvayné Fánecs Ilka*val híres színész-dinasztia utolsó sarja szállt a sírba. Édes atyja a nagy *Fánecs Lajos*, apósa idősb *Lendvay Márton*, anyósa *Lendvay-Latkóczy* — az ünnepeit *Hivatal Anikó* — és férje ifjabb *Lendvay Márton*, színésztünknek büszkeségei voltak.

A mikor *Lendvayné* 1857-ben először játszott Shakespeare *Juliáját* a nemzet első színpadán, atyja ugyan már öt év óta halott volt, de művész férjének művész szülői még teljes hatalmuk élvezetében éltek és a szép fiatal családtagot, a kit közönség és sajtó egyaránt nagy lelkesedéssel üdvözölt, oltalmukba fogadták.

Idősb *Lendvay* 1858-ban halt meg, fia 1875 július 12-ikén hagyta özvegyen fiatal nejét, *Lendvay-Latkóczy* is korán visszavonult a színpadtól és *Lendvayné Fánecs Ilka* a nevezetes családból egyedül maradt a színpadon.

Sokat játszott, a naiva szerepkörtől a legerősebb drámai alakításokig, a modern és klasszikus színműirodalom majd minden műsor-darabjában. A Nemzeti Színház évkönyvei sok sikerét jegyezték föl, különösen a míg az újabb irodalmi áramlatok nem rontották le a régi romantikus iskola népszerűségét.

Lendvayné ebben az iskolában nőtt fel, ebben aratta legfényesebb sikereit s nem tudott azzal szakítani. Voltak újabbak is művészi alakításai, például a «*Napamasszony*»-ban, az «*A hol unatkoznak*»-ban, a «*Fedorá*»-ban mint báróné, «*Az égér*»-ben *Moissandné*, «*Constantin abbé*»-ban, a «*Pry Pál*» *gazdasszonya* . . . hogy csak néhányat említsünk. De ez még se volt az ő világa. Érezte ő ezt nagyon fájdalmasan és éreztezték is vele.

Mindamellett, ha nem volt is világraszóló ünemény, tehetségét, izlését, finom előkelőségét, kiváló műveltségét — a mely tulajdonságok minden szereplésében megnyilatkoztak — igazságtalanság nélkül eltagadni nem lehet.

A színpadon már régebben mások léptek örökébe, hiszen e földön senki se pótolhatatlan, de a kik az életben ismerték, tisztelettel és becsüléssel fogják emlegetni nevét és szerető kegyelettel őrzik meg emlékét.

K—y E.

Lendvayné halála mely részvétet keltett a művészvilágban és a színházlátogató közönségben, melynél két nevezetes művészcsalád emlékeztét tartotta friss emlékeztetben. Már régebb idő óta betegeskedett, a nyáron szélhűtés érte, de a napokban annyira jól érezte magát, hogy a színháznál játéka jelentkezett. A november 21—22-ike közötti éjjel újabb szélhűtés érte s reggel meghalt. A holttestet november 24-ikén délelőtt a Nemzeti Színházhoz szállították s ennek udvarán helyezték ravatárra, id. *Lendvay Márton*nak ott levő érekszobrára elült. A ravatalt, a koporsót elborították koszorúkkal. Sz. *Prielle* Kornélia koszorújára azt a szalagot kötötte, a melyet egy nagyszerű föllépése alkalmával ezelt 60 évvel id. *Lendvay Márton*tól kapott egy koszorúval együtt. A szalag felírása most ez: «A széplelkű és legjobb szívű nőnek, *Lendvayné Fánecs Ilonának*, Isten veled. — Sz. *Prielle* Kornélia». Pályatársai megfogottan álltak körül a ravatalt november 24-ikén délután a temetőre. A színház előtti térséget is nagy sokaság lepte el. A Nemzeti Színház tagjai *Somló* Sándor igazgatóval jelentek meg. Ott volt gróf *Keglevich* István egykori intendáns, *Beszeréj* Viktor miniszteri tanácsos, *K. Lippich* Elek osztálytanácsos, stb. Az egyházi beszéletes után *Császár* Imre búcsúztatta el a halottat a Nemzeti Színház nevében. A Kerekesi-úton végig sűrű tömeg állt, míg a koszorúkat elborított, hatlovas gyászkoeci elhaladt. A temetőben *Mihályi* Károly, a Nemzeti Színház művésze mondta az utolsó búcsúszót.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Folytatjuk szemlélnket a Képzőművészeti Társulat téli kiállításában s bemutatunk újra néhány képet, melyek tárgyuknál vagy előadási módjuknál fogva méltán lekötik érdeklődésünket.

Itt van mindjárt az újabban sokat emlegetett *Boruth* Andor festménye: *Egy lovag*. A fiatal

Knopp Imre képe egy viráglugásban ülő fiatal leánykát ábrázol: *Miss Audrey Macredyt*. A képet az előadás egyszerűsége és keresetlen volta teszi bájosná.

Basch Gyula egy bájos profil-arczképet küldött, *Pulszky Tessa* hasonmását. A rajz szabatoságát, a színezés finomságát, *Basch* előnyeit, ezen a képen is megtaláljuk.

A vízfestményeket szemlélve, *Tull* Ödön képe: *A gyenge aratás* állít meg előadásának keresetlen könnyedségével. Ez a fiatal festő folyvást egymás után győzi le az aquarell-festés nehézségeit.

Zombory Lajos, ki gyorsan emelkedik legjobb állatfestőink közé, *Pihenőben* czímmel részint heverő, részint a vízpartján áldogáló tehenekeket festett. Ezen a képen kellemesen hat reánk, hogy állatai szinte élni látszanak.

A magyar tájképfestés régi mestere, *Spányi* Béla nagyon poetikus, minden ízében hangulatos festményt ad a *Hajnali szürkület*-ben. Valóságos költemény ez a kép, melynek szemlélésével alig telhetik be a néző.

Szintén a tájképfestést képviselik figyelemre méltó alkotásokkal az újabb, de jó hangzású névvel bíró nemzedékből *Katona* Nándor, s művésztünk még mindig fiatalos erővel dolgozó veteránja: *Telegy* Károly, kiknek egy-egy szép tájképet mutatjuk be.

A szobrok közt feltűnik *Tóth* István erőteljes duzzadó alakja: *A küzdelem*. A ki ezt a szobrot mintázta, kitűnően ismeri az emberi testet; de ennél többet is tud: a régi mesterektől elsajátította a jellemzés, a hatásos kifejezési mód titkait.

TÉLI SZÜRET KECSKEMÉTEN.

A naptár szerint november nem volna ugyan még téli hónap, de az időjárás nem ezután igazodik, a mint az idén is megmutatta, mikor hirtelen olyan takaros fagygyal és hóval lepette meg hegyet-völgyet, hogy akár karácsony tájára is beillett volna.

Es Kecske-méten még ekkor is szüreteltek. Téli gúnyába öltözött munkások szedték az immár levelüket hullatott tőkékről az áldást. A mi különös látvány volt azoknak, a kik megszokták, hogy a szüret derűs, napfényes, enyhe időben menjen végbe, mikor sűrű, zöld levelzet borítja még a tőkéket. Igaz, hogy Kecske-méten is általában ilyen volt a szüret s a bor is rég megforrott már, sőt azóta nem egy kiürült hordó tartalmára búsan elmondhatja gazdája, hogy: volt, nincs!

Az a téli szüret, a melyről szólunk, a *Mathiasz* János pompás szölejében folyt le, a kit a homoki borászat legelső mesterének tartanak, még pedig méltán, a mint majd az alábbiak is bizonyítják. Ő volt az, a ki megmutatta, hogy okszerű kezeléssel a homokon is olyan értékes borokat lehet termelni, mint régi híres bortermő hegyeinken. Mikor tehát az ő «téli szüret»-jéről és borászatáról egyet-mást elmondunk, nem a kuriózum kedvéért teszszük ezt, hanem ismertetni akarjuk az ő nemzetgazdasági fontosságú, tehát általános érdekű működését, melynek szélesebb körre kiterjedő hatását majd még csak jövőben fogja igazán megérezni a homoki borászat.

Hogy mi volt ezelőtt a homoki bor, mindenki jól tudja; de ha nem tudná is, maga az ilyen bornak a neve eleget mond. Mert bizony nem igen hívták máskép, mint: karcsos, vinkó, bieskanyitogató, kétemberesek s máséffélé. Sőt még nemrég a szaklapokban is lehetett vitakozásokat olvasni a felett: vajjon a homoki bor huzamosab ideig eltartható-e romlás nélkül? Hogy pedig kitűnő esszenciát, asszút s egyéb nagyrértékű borokat is adhasson a homok, arról aligha álmódzott valaki. És ha most lemegyünk a *Mathiasz* tágas pincéjébe, láthatjuk ott a hordók egész soraiban a legelső rendű borokat, üvegarmadákban asszúkat, szamorodnikat, stb. Az egyik hordóban pl. hat éves *Sauvignon*-bor van. Ebből rendeltek többek közt az orosz czár, *Albrecht* porosz herceg és *Loubet* francia köztársasági elnök. Nem sajnálták az árát, pedig hektoliterje 500 korona! A másik hordóban *Muscát* *Ottonel*-bor illatozik. Még pedig a szó teljes értelmében, mert igen erős, de rendkívül kellemes illat árad szét ebből a borfajból. Ennek hektoliterje

A legutóbbi évekből való fénykép után

LENDVAYNÉ FÁNCSY ILKA.

Barabás Miklós 1857. évi rajza.

LENDVAYNÉ FÁNCSY ILKA, MINT JULIA «ROMEO ÉS JÚLIA»-BAN.

gróf *Andrássy* Károly arczépe ez lóháton, panczélosan. Megfestése, vagyis inkább tárgyalási modora *Velasquez* hasonmásaira emlékeztet, melyekből a fiatal festő sokat tanult s melyek csakugyan utánzásra érdemes példányképek. Jobb szerettük volna, ha *Boruth* nem a külsőségekhez tapad, hanem a nagy spanyoltól csak azt sajátítja el, a mi annak erejét és dicsőségét alkotja: a jellemzés kiválóságát. A tőrekvés *Boruth*ban erre is megvan: a kis lovag arca beszédes, sokat kifejező.

Genre-képet küldött *Deák-Ébner* Lajos: a *Baromszűdsárt*. Az előtérben főkkel alku-dozó parasztasszony, kissé távolabb szekérből kifogott lovak láthatók, míg a háttérből falusi házikók fedelei tűnnek szemünk elé. Jól ismert, de változataiban mindig új kép, melyet művésznünk az előadás bravúrával tudott érdekessé tenni.

A szegényebb osztály életéből megkapó jelenetet mutat be *Zemplényi* Tivadar képe: *az Oregok vagyunk!* Férj és feleség ülnek egymás mellett a padon; de gondolatuk nem a szép múltban révedez, hanem a jelenbe és jövőbe pillant, mely minden hibetőség szerint gondolkodni terhes. Legálább erre vall az asszony kérdő tekintete s az a csüggedtség, mely a férfi elmélázásában nyer kifejezést. *Zemplényi* kitűnő jellemzéssel tudta elénk varázsolni két lélek megnyilatkozását.

300 korona s az utóbbi időkben már királyunk asztaláról is ritkán hiányzik. Alig olcsóbb ennél a Burgundi fejér, melynek vevői nagyjából külföldiek.

És ezek a nagyértékű borok, valamint még sok más hasonló, mind a homok-buczkák termései, azoké a buczkáké, a melyek ára a fölkszera fellépte előtt átlag öt forint volt örökön, ha ugyan egyáltalában akadt rájuk vevő.

Mathiász ötven hold szőlőjét csupa ilyen buczkákon létesítette s hogy példája mily fontos lehet az egész homoki borászat jövőjére, arról beszélni a fent elmondottak után felesleges volna.

De hogy éri el Mathiász igazán bámulatos sikereit? Egyszerűen a fajok megválasztásával, az egyszerű kezeléssel, a kései szüreteléssel, midőn a szőlő igazán megéri arra nézve, hogy nemes bort adhasson. Ezért volt az idei szüret is olyan kései, ezért látjuk a szüretéről felvett képünkön a tőkétet immár kopaszon, levél nélkül, Mathiászt és nejét pedig, kik a munkálalat épen megtekintik, téli öltözetben.

Bármily érdemei vannak is azonban a homoki borászat terén Mathiásznak, telepe mégis inkább a csemegezőlő-termelésre s az általa újonnan előállított fajták kipróbálására van berendezve. A mint már egy más alkalommal említettük, számos eredeti fajtát állított elő, mind magyar neveket nevezve; közülük főképp az »Ezeréves Magyarország« tünik ki, a melynek vesszét legnagyobb részben Francia- és Oroszországban veszik meg. Ott hirdeti ez a valóban remek új fajta hazánk ezeréves voltát, — a miről bizony talán nem egy idegen vevő ezen az úton értesül először. Nemrég egy orosz nagybirtokos vetődött Kecskemétre, a ki már Európa valamennyi szőlőtermelő országát bejárta abból a czélből, hogy kaukázusi és krimiai telepeire a legjobb csemegefajt kiválassza s ime, az »Ezeréves Magyarország«-ban állapotát meg. Ezt találta a legjobbnak.

Hogy a csemegezőlő-termelés terén mit ért el Mathiász a sívó homokon, arra nézve csak egyet említünk fel. Van nála egy diszkótesű könyv, melyet a néhány évvel ezelőtt megtartott szent-pétersvári nemzetközi kiállítás után minden kiállítónak megküldtek. A jutalmakat, kitüntetések nyertek nevei vannak itt felsorolva, a világhírű régi francia szőlészek, spanyolok, olaszok, németek, amerikaiak, stb. és maga a czár is, a ki nagy szőlőbirtokos és ezúttal a kiállításon is részt vett. És a könyvben a sorozatot a magyar Mathiász János nyitja meg, mint a ki a legnagyobb díjat nyerte, utána egy híres francia következik, a czár pedig csak harmadik sorban.

Valami 1600 fajta szőlőt tenyészt Mathiász, terményei legnagyobb részét a külföldre adván el. Itthon rendszer megrendelői közé tartozik királyunk, a ki bárhol tartózkodik is, a kecskeméti szőlőt oda rendeltili. Különösen a »Ferdinánd de Lesseps« nevű szőlőt kedveli Ó Felsége, mely szőlőnek az ize hasonló a számo-czához.

Mathiászt nem hiába nevezik Kecskeméten a »mottó szőlők királyá«-nak, valóban megmutatta a módját, hogy a homokbuczkákból mikép lehessen aranybányát teremteni. Sz. B.

A RÉGI ÉS AZ ÚJ FRANCZIA HADÜGYMINISZTER.

Zajos jelenetek előfordulnak hol gyakrabban, hol ritkábban minden parlamentben, de olyan eset szerencsére példa nélküli az újabb időkben, mint a mely november 4-ikén a francia képviselőházban történt. André hadügyminisztert az ellenzék igen heves támadások kíséretében azzal vádolta, hogy a katonatisztek politikai és vallási viselkedésének megfigyelésére valóságos kém-rendszert tart fenn s mikor a többség André mellett szavazott, nagy zaj állott be s Syveton, Páris egyik kerületének nacionalista képviselője arcúl ültötte a hadügyminisztert. Az elnök kitiltásra ítélte Syvetont, a kit katonák erőszakkal távolítottak el a képviselőházból.

André, bár hívei csak annál buzgóbban kiartottak mellette és Syveton durva fellépését meg az ellenzék is elítélte, — lemondott. Utódja Bertheaux Móríz képviselő lett, a kinek hadügyminiszterre való kinevezése nagy feltűnést

Tóth István: A küzdelem.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

keltett mindenfelé, főleg azért, mert Bertheaux eddig a börzeügynökök epen nem katonás foglalkozását üzte. Ez az első eset, hogy börzeügynökből miniszter lett, ambár az e foglalkozást üzők testülete Franciaországban nagyobb tekintélyt élvez, mint más országokban. Bertheaux különben most 52 éves, a becsületrend lovagja s szolgálaton kívüli kapitány. 1879 óta jól jövedelmező ügynökséget tartott fenn a párisi börze szomszédságában, melylyel tekintélyes vagyont szerzett. Politikai pályáját megkezdte későn kezdte; 1893-ban lett először képviselő. Hadügyi kérdésekben előadó volt több ízben s a katonai dolgokban szép jártasra tett szert. Politikai pártállását tekintve, radikális szocialista. A két éves szolgálati idő behozatalának egyik fő előmozdítója volt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szabolcska Mihály: Csendes dalok; költemények. Budapest, 1904. Az a nagy és hálás közönség, mely Szabolcska Mihály költői fejlődését figyelemmel kíséri, igaz örömmel fogadhatja ezt az új kötetet. Új oldaláról nem mutatkozik ugyan benne a költő, új, nála eddig szokatlan hangokat nem peng, hisz az ő egyénisége már rég megtalálta a magának való, harmonikus hangot. Szabolcska az idyllikus érzések és hangulatok költője, a szívével nézi a világot, az emberi életet, a természetet, s mindenre ráérasztja az a meleg szeretetet, mely lelkének legfőbb jellemző vonása. Előadásának nemes egyszerűségével, természetes keretlenségével mellett is színes, gazdag, kifejező nyelvével tesz művészi hatást minden versében. Új kötete »Ahitat szeretet« című ciklussal kezdődik; ebben vallásos s a valláshoz közelálló képzetköréből vett tárgyú versek vannak. A kereszténység nagy ünnepeit, a családját, a természetet, az emberi életről való gondolatait énekli bennük. A második rész a »Képek« címzet ivesli. Itt találjuk azokat a kis, többnyire csak két-három strófás életképeket, melyek kel egész új, az ő egyéniiségéhez rendkívül illő műfajt honosított meg. Röviden, minden cikornyá nélkül, a magyar népdal drámai színzavásával mond el bennük egy-egy szomorú eseményt a falu

életéből (maga úgy nevezi: »Hír a falunkból«), — a tárgyokban nincs semmi különös újság, csupa mindennapi dolog, de az ő előadásában megragadják az olvasó lelkét. Ezt főleg azzal a naiv közvetlenséggel éri el, a melylyel a tárgyat elmondja s azzal, hogy minden szavával, — a nélkül, hogy kimondaná — éreztetni tudja azt a meghatottságot és részvétet, melyet az a szomorú esemény az ő lelkére tett. E kis lyrai balladák hatását semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy máris vannak e téren szép számmal követői. A harmadik rész »Haza« címmel hazafias verseit foglalja magában. Semmi sem áll Szabolcskától messzebb, mint a hazafias költők divatos dagánya; ő, ha a hazáról énekel, megmarad annak, a mi: egyszerű szóvá, meleg szívű, igaz magyar embernek. Még ha az ódai hangig emelkedik is, meg tudja őrizni hangja komoly egyszerűségét s ép ez teszi erőteljes hatásává pl. »Kossuth ceglédi szobránál« című költeményét. A kötet egészében s egyes darabjaiban egyaránt díszes és nyeresége mai költészetünknek. Csinos kiállításban a Singer és Wolfner cégnél jelent meg; ára füzve 2 korona 50 fillér; kötve 4 korona 50 fillér. Mutatványokat lapunk főhelyén közlünk belőle.

A Magyar Törvénytár Betűrendes Tárgymutatója 1000—1902-ig. Készítette dr. Márkus Dezső kir. ítélőtáblai bíró. Nagy és gondos munka eredménye ez a tárgymutató, a mely megbecsülhetetlen szolgálatot tesz mindazoknak, a kik törvényeink ezreinek, törvényszakaszaink százazreinek útvesztőiben eligazodni óhajtanak; egyúttal méltó befecézése annak a hatalmas törvénytárnak, melyet a Franklin-Társulat adott ki. Márkus Dezső szerkesztésében »Corpus Juris Hungarici« címen a millennium alkalmából.

Ez a törvénytár, a mely a magyar királyság fenállása óta hozott összes törvényeket tartalmazza alkotásuk időbeli sorrendjében, szigorú tudományos bírálattal megállapított szövegével, bő jegyzetivel és megbízhatóságával nélkülözhetetlen segédeszköze már úgy az elmélet, mint a gyakorlat embereinek. A most megjelent tárgymutató, melynek kiállítása is igen szép, nagy mértékben megkönnyíti a törvénytár használatát. A 21 kötetre rügó 741 ív terjedelmű gyűjtemény ára díszes változatban 150 korona; megrendelhető a gyűjtemény csekély havi részletfizetésre bármely könyvkereskedés úttján. 1905. újtévtől kezdve azonban a bolti ára 200 korona lesz.

Magyarország közgazdasága. írta Mühlhoffér Sándor. Három hatalmas — összesen 1592 oldal tartalmazó — kötetből álló munka jelent meg a fenti cím alatt, mely közgazdasági viszonyaink történetét, fejlődését, állapotát tárgyalja, az állam megalkulásától korunkig. Rendkívüli gonddal és szorgalommal készült alapvető munka, melyet a Magyar Tud. Akadémia a Semsey-féle díj odateljesítésével tüntetett ki. Különösen becses e munka első kötete, mely hazánk közgazdaságát 1867-ig tárgyalja. Ily szerves egészben közgazdaságunk régi századai még bemutatva nem voltak. Hazánk kereskedelme, ipara, mezőgazdasága, s az államnak, mint ilyennek közgazdasági helyzete van e munkában a legnagyobb részletességgel tárgyalva. A közgazdasági élet megnyilvánulásait külön fejezetekben csak a legújabb időkre vonatkozólag adja a szerző. Ugyanis 1867-ig tárgyat csak korszakokként dolgozza fel: az első fejezetben mindig az ipart s kereskedelmet, a másodikban az adózat s a mezőgazdaságot adja, míg a harmadikban általános szempontokból bírálja el a kérdéses korszakot. A múlt iparának, kereskedelmének s mezőgazdaságának valóságos forrasmunkáját találhatjuk e műben, a mi mellett a történet-író gazdaságtörténelmi szempontból fogja benne segédeszközéet találni. Az újabb korral az utolsó két kötet foglalkozik: az utolsó 33 év közgazdaságának kiépülése van e kötetekben nagy részletességgel és körültekintéssel megírva; s az újabb kor tevékenységének eredménye bemutatva. A három lexikonyszerű nagy kötet a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg, s ára 30 korona.

A bujdosó kurucok emlékei Törökországban. írta dr. Szédeczy Lajos. A múlt év folyamán tudvalevőleg nagyobb társaság zarándokolt Konsztantinopolyba s környékére, hogy leróják az ott nyugvó bujdosók sírjainál a kegyelet adóját. Erről a kirándulásról, az ott látottakról és tapasztaltakról számol be dr. Szédeczy Lajos most megjelent füzetében, melynek olvasása csak fokozza szívünkben a távol idegen földön porladók iránt érzett hazafini kegyeletet. A füzet, mint külön lenyomat a »Századok« ez évi folyamából, az Athenaeumnál jelent meg.

A róna vadvirágai. címen három hosszabb elbeszélést ad ki Tanács József egy kötetben, tárgyait

az alföldi népeletről merítve. A kötet 2 koronáért a szerzőnél: Kolozsvár, Unió-utca 12 sz. rendelhető meg, ki a könyv tiszta jövedelmét a Kolozsvártól felállítandó Kossuth-szoborra szánta.

A hastífusz gyógyításának különféle módjait ismerteti dr. Balogh Tihamér most megjelent füzetében, mely sok figyelemre méltót tartalmaz, úgy a gyakorlati orvosok, mint a nagy közönség számára is. A Singer és Wolfner bizományában kapható füzet ára 40 fillér.

Rét- és legelő-mívelés. írta Károly Rezső, II. kiadás. Magyar nyelven egyedüli munka ez, mely a még mindig elhanyagolt rét- és legelő-míveléssel behatóan foglalkozik s az első kiadáshoz képest a legelőkön való fásítások tárgyalásával bővült. 103 ábra is foglaltatik benne, melyek a könnyebb megértéshet, főképp az öntözési rendszerek ismertetésénél, tetemesen előmozdították. A rét- és legelőtulajdonosra nagyon becses munkát, mely a Franklin-társulattól jelent meg, a földmívelési miniszterium adta ki. Ára 3 korona 40 fillér.

»Zrinyi Ilona« címmel Kóvér Ilma történelmi regényt írt a serdültebb leányok számára. A regény, mely az ismert írónő legsikerültebb művei közé tartozik, a kurucz-világból vesi tárgyat és Zrinyi Ilona alakját a hitvesi, az anyai és a hazaszeretet példája gyanánt tünteti föl. A szép kiállítású könyv ára bérmentve 1 kor 75 fillér s megrendelhető minden könyvkereskedésben.

Új német szótár. Kelemen Béla német-magyar és magyar-német Kézi Szótárának második, befejező kötete most jelent meg az Athenaeum kiadásában. A két testes kötetből álló nagy munka nemcsak szavak tárháza, hanem egyúttal pontos gyűjteménye a két nyelv szólásainak és fordulatainak is. Bő utasítással szolgál a magyar embernek, miként ragozza a német főneveket, igéket, melléknveket; az idegének pedig megmutatja a magyar szavak használati módját. A szép kiállítású terjedelmes két kötetnek 16 korona az ára.

»Jókai és a zsidóság« című füzetében dr. Vajda Béla losonci rabbi Jókai műveinek illető részleteiből von következtetést arra, hogy a költő milyen indulattal viseltette kora ifjúságától fogva egész életén át a zsidóság iránt. Ez az indulat pedig rokonszenves volt s Jókai elfogultalan bírálja maradt mindig a zsidóság hibáinak és erényeinek. A füzet ára 1 korona.

Új naptár. Az »Athenaeum« nagy képes naptára, mely immár negyvenhatodik évfolyamába lépett, most jelent meg az 1905-iki évre, a szokott változatossal szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, képekkel bő czimzárral stb. Ára kötve 2 korona.

A Múcsarnok téli tárlatán a művásárlások jól indultak. A kiállítást is érdeklődéssel látogatták. A királyi palota részére vásárlandó műtárgyakat a gróf Apollony Lajos udvarnagy elnökletével válogat biizottság tizennégyezer koronáért megvette: Telepy Károly »Csejte vára« című képét, Gergely Imre »Az 1541-iki töradi országgyűlés«, Berkes Antal »Eős idő« című képét és Holló Barnabás »Előőr« és »Tépett zászló« című bronz-szobrát. A Nemzeti Kaszinó művásárló bizottsága, melynek gróf Andrássy Tivadár az elnöke, a művásárlásra szánt huszezer koronából a téli kiállításból tizezer koronáért vásárol. A téli dolgban a héten fognak dönteni. A második vezter koronából a Nemzeti Szalon kiállításából és Lotz Károly hagyatéki kiállításából vásárolnak műtárgyakat a Nemzeti Kaszinó számára, mely tavaly a Benczur Gyula által telett királyképre és László Fülöpnek Erzsébet királyné képre fordította a képvásárlásokra szánt összeget. — Az Országos Kaszinó megvásárolta Mendlik Oszkár »Vihar az atlanti ozeánom ezímlő festményét.

Új műtárlat. Az Eggenberger-féle könyvkereskedés a Kecskeméti-utca 3. sz. alatt levő üzleti helyisége emeleti részében mükiállítást rendezett be. A tárlat ezúlia elsőrangú magyar művészek kisebb munkái népszerűsíteni és értékesíteni mérsékelt áron részletfizetés mellett is. Be van itt mutatva Fadrusz János hagyatéka művészi másolatokban, úgyszintén Lotz régibb és újabb műveiből egy egész sorozat, Barabás Miklósról néhány vízfestmény, rajz; továbbá Aggházy, Baditz, Holló, Benczur, Edvi Illés, Háy, Innocent, Jendrassik, Katona, Magyar Mannheimer, Margitay, Mendlik, Munkácsy, Nádler, Neogrády, Pálilik, Pállya, Spányi, Szezen, Szlányi, Telepy, Tolnai, Tölgyessy, Tull, Vastagh Géza, Vaszary stb. festményei. E kis tárlat a múlt héten nyílt meg az Országos Képzőművészeti Tanács több tagjának jelenlétében. A kiállítás reggel 10 órától esti 7/8-ig díjtalanul tekinthetni meg.

Nemzeti Színház. November 19-ikén Kemechej Jenő »Az emigráns« című darabjának volt első előadása. A darab a szabadságharcra közvetlenül következő elnyomatás korában játszik, abban a korban, mely tele volt drámai összeütközésekkel, a

ANDRÉ, A VISSZALÉPETT FRANCZIA HADÜGYMINISZTER.

BERTHEAUX, AZ ÚJ FRANCZIA HADÜGYMINISZTER.

lan, a levegő mind puskaorosabb lesz. Margit egy véletlen folytán felismeri Mr. Brownban, az angolban atyját s mikor ez Lilienthallal szembeszáll, elárulja a titkot ennek is. Rásky egy pillanattal abban az elszántságban él, hogy megöli Lilienthalt, a ki elárulhatja őt s ügyét, de ennek lovagiassága lefegyverzi; a báró öngyilkos akar lenni a Rásky pisztolyával. Ez a pisztoly, melynek kéziről-kézre jutása kissé zavarosan van indokolva, Vrabetz kezébe kerül, a ki megismeri rajta, hogy palermói gyártmány s a forradalom ezéljaira szolgáló fegyverek közül való. A meggyőzők s Vrabetz erre behívják a katonákat, lánczra verik Ráskyt, nejét, leányát s a többi magyarokat. A veszedelmet Lilienthall közbelépése hárítja el róluk: a báró léveteti békőiket, a meggyőzőknek s Vrabetznek Bécsből jött iratot kézbesít, mely szerint el vannak csapva s kihirdeti az októberi diplomát, az országgyűlés s a megyegyűlések összehívását. Ráskyban még küzd egy ideig boszúvágya, mely nem engedi be szívébe az engesztelődést, de végre megadja magát ő is s hívei mindjárt alispánnak jelölik. Ez a deus ex machina-szerű befejezés nemcsak a drámai szerkezet szempontjából esik kifogás alá, hanem a korrajz szempontjából is. 1860-ban, közvetlenül az októberi diploma előtt tudunkal már nem volt oly bántó, oly vérig sértő a bécsi kormány hivatalnokainak az eljárása; olyan jelenetek, mint Ráskyné házában, már nem igen fordultak elő, az engesztelődés szelleme már itt is érezhető volt. Pedig más különben sok igen jó korrajzi vonás van a darabban; Vrabetz, bár sok tekintetben karrikatura-szerű, de kitűnően rajzolt Bach-huszár, Ráskyban is kiváló pszichologiai érzékkel jellemezte a szerző, mint vált a hazafias keserűség az akkori emberek lelkében emésztő boszúvágygyá, a forradalmárok naiv hitét s óvatosság-hiányát is valóságosan testesíti meg benne, de alakját a dráma központjává tenni nem bírta. A többi alakokban is gyakran nyilvánul a szerző jellemrajzoló képessége, csak még nem eléggé biztos a keze s ezért néha úgy éreztük, hogy inkább a szerző mozgatja alakjait, mint a bennük levő élet. Ráskynét K. Hegyesi Mari, Margitot Török Irma, Ráskyt Gyenes játszotta; mind a hárman művészetük legjavával járultak a darab sikeréhez. Igen sikerült volt Gál Vrabetz-e és Rózsahegyi mulatságos póttája, a darab egyik legjellemesebb rajzolt alakja, a ki csupa hazafianasságból meghódítja a megyefőnök lányát. Ezt a németes magyar beszédmű leányt Molnár Rózi so ügyességgel adta. Gabányi mint Börcsök Gyuri, a paraszthonvéd kelteti nagy tetszést. Molnár László és Pethes egy-egy a szarnoki hatalom által a forradalmi párt-hoz hajtott »pecovics« szerepét játszották. A község igen rokonszenven fogadta a darabot, szépen megírt érzelmes jelenetei, hazafias hangulata s színes magyar nyelve meg is érdemlik a tapsokat, melyekkel a szerzőt az első előadásán vagy nyolcezszor a függönyök el hívták.

János vitéz. Daljáték három felvonásban. Petőfi költői elbeszéléséből írta: Bakonyi Károly. Zenéjét Heltai Jenő verszeire szerelte: Kacsóh Pongrácz. Bemutatták a Király-színházban november 17-én. Bakonyi Petőfi költői elbeszélését vitte színre; ezzel nagy feladatot vállalt magára, de sikeresen oldotta meg. A zene szerzője, Kacsóh még új ember a színpad zeneirodalomban, de alapos képzettségű, finom lelkű zeneszerző, kibék sok az invenczió s a technika is teljeseen ura. A magyaros motívumokból alkotott zenében egymást váltják fel a szebbnél szebb dallamok. A darab meséje ez: Egy tisztamenti falu végén buosznak a háborúba készülő huszárok. A három színű nemzeti zászlóra Iluska, a falú legszebb leánya köti fel a piros szalagot. Iluska szegény áruja és gonosz mostohája neveli, a ki reggeltől estig keményen dolgoztatja s munkája jutalmául ití-veri. Iluska már rég elemészette volna magát, de élni akar, Kukoricza Jancsi, a derék juhászbojtár kedvéért, a kinek igaz szerelmében találja egyetlen boldogságát. A gonosz mostoha, hogy a szegény árvát Jancsijától elválassza, a falu csőszéval a tilosba hajtattja Jancsi juhait. A becsületes bojtárlegény erre felesleg huszárnak és elindul a harcba, megérve Iluskájának, hogy majd csak hazajő érte és boldoggá lesznek... A második felvonás a francia király udvarába vezet. Itt nagy a búbanát. A török pozdorjává verte a francia hadsereget és rabjává tette az országot. Egyszerre csak megérkezik János vitéz deli huszáruival és a királykiszasszony kérésére szétveri a török sereget. Az ősz király örömben oda akarja neki adni birodalma felét és egyet-

SZÜRETELÉS A KEOSKEMÉTI MATHÁSZ-TELEPEN.

Joly Gyula fényképe után.

len leánya kezét kincseivel egyetemben. János vitéz azonban mindent visszautasít. Erős honvégy szállotta meg, vissza szeretne menni a széles Alföldre, Puszkájához, nyájához. Mélébűs tilinkó-szó hallik, váratlanul betoppán Bagó az út porától ellepve és hírlí adja Jancsinak, hogy Puszkáját mostohája elemészette és átnyújt neki egy piros rózsát, a melyet szerelmese sírjáról szakított. Jancsinak most már ninosen maradása, elindul tehát Iuska felkeresésére... Bolyongása közben a két vándor az Élet tavához ér. A gonosz mostoha csúf boszorkány alakjában távozásra akarja bírni a vándorokat, de azok nem mennek. Hirtelen felcsendül a sellők éneke, a melyből Janci megtudja, hogy Puszkája merre van. Janci a tóba dobja felte őrött piros rózsáját. A tóból hatalmas rózsabokrok nőnek erre és egyszerre átváltozik csudaszép tündérországgá, a hol Iuska a tündérek királynője. Iuska marasztalja Jancsiját, de midőn megszólal Bagó furnuljánának búfajos hangja, Janci vissza akar menni a déli-babos rónára s elviszi magával Puszkát is. A rendezés, a kiállítás és előadás méltó volt a darabhoz. Az előadás is megütötte a mértéket. Fedák Sári Kukoricza Janci szerepében, az első felvonásban juhásznak, a továbbiakban huszárnak öltözve hódította meg a közönséget játékaának deris bájjával, magyarságával és Csatai Janka a gonosz mostoha szerepében nagy sikerrel mutatkozott be, mint komika. Szintén új, de jelesnek bizonyult tehetség Medgyasszay Vilma, ki Iuska szerepében aratot sikert. Szamosi Elza (királyleány) szépen énekelt. Németh francia királya és Papp Bagója is jó volt. A darab nagy sikert aratot s előrelátóan sokáig fog műsoron maradni.

A Magyar Színház ezen a héten ünnepelte legújabb műsordarabja huszonötödik előadásának jubileumát. Az új események ma már nem tartoznak ritkaságok közé fővárosi színpadainkon. A színházak számaival együtt szaporodik a közönség is. A gondosan kiállított, megfelelő előadásban színrehozott hatásos darabok «betűnek» és rövid idő alatt egymást követik a jubileumok. A «Fecskefészek», a Magyar Színházban még csak az első jubileumnál tart, melyhez huszonöt nap alatt ért el, de valószínű, hogy a többiek rövid idő alatt fogják követni ezt az elsőt. Egy *Herblay* nevű fiatal francia zeneszerző szerző az új operett behízelgő, könnyed, kecses zenéjét, mely nevét egy csapásra ismertté, népszerűvé tette. A sok bájos éneksszám közül azonban leginkább azok találnak utat a közönség szívéhez, melyeket *Anday Blanka*, a Magyar Színház új primadonnája énekel. A fiatal művésznő eddig *Krecsányi* Ignác temesvári-poszonyi túrsulatának volt primadonnája, de a nyári hónapokban, a mikor Krecsányiék a Kristina-városi színpadon játszottak, a fővárosi közönség is élvezhette egyenesen kiképzett, csengő, erős és terjedelmes hangját. *Anday Blanka* ez időben németországi színházaktól kecsgettő meghívásokat kapott, de *Zoltán Jenő*, a Magyar színház igazgatója, idejekorán lefojálta a népszerű énekesnőt, a ki néhány hét alatt már is megnyerte új közönségének tetszését.

KÖZTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia november 21-iki, dr. Heinrich Gusztáv elnöklésével tartott ülését három felolvasás foglalkoztatta. *Lehr* Albert «Műfordító kísérletek» czimén *Heine* tizenhárom költeményét olvasta föl a saját fordításában. A nagy német

költő tolmácsolásának nehézségeivel sikerrel küzdött meg. *Melich* János «A hétnék és a hét napjainak nevééről» czimű tanulmányát adta elő. Ebben azt bizonyította, hogy a római katolikus szláv terminológiában a hét napjainak nevei latinolvas hatás s nem a szláv Miklosich tanította, német hatás alatt keletkeztek. A magyarok a honfoglalás előtt már ismerték a hét szerint való időszámítást s már magukkal hozták a vasárnap s a szombat elnevezést. Minden más, a hétre, a hét napjaira, valamint az egyházi évről vonatkozó elnevezés szláv eredetű, vagy szlávól való fordítás. Ilyenek a kedd, csütörtök, péntek, aztán az *esztendőnap*, a mely hetet s a *büvedest*, a mely karácsony estét jelent. Végül *Katona* Lajos leveléző tag mutatta ki a *Festetics-kodex bünbánoti szóltárjáról*, hogy azok Petrárcra latin munkáiból kerültek Kinizsi Pálné, Magyar Benigna szóltáros-könyvébe, a mely 1490 és 1494 között íratott s a mely a legdíszesebb középkori magyar kézirat. Mind a három felolvasás megillető figyelemben részesült.

A new-yorki magyar menedékház november 6-ikán megnyitott, a magyar kivándorlók támogatására. Hivatalos neve: «Immigrants Home and Free Employment Office of the Hungarian Relief Society». (A magyar segítő-egyesület menedékháza és munkaközvetítő irodája.) New-York egyik legelevenebb helyén, a State Street 3. szám alatt lévő palotában rendezték be és 22 szobából áll, külön férfi és női osztályllyal, fürdővel, étkezőhelyekkel. Nagy segítségére lesz a kivándorlóknak, a kik az idegen világ partján kikötvé, tanácsalantú és minden segély nélkül sok zaklatásnak, bajnak vannak kitéve.

Az intézet az amerikai hatóságok iránt is tájékoztatja a magyarországi kivándorlókat és a mennyire teheti, ideiglenes szállást, étkezést is nyújt. A new-yorki osztrák-magyar konzul, *Dessewffy* Tamás, és a konzulnagyság tisztviselői, kik közt szintén több magyar van, valamint az Egyesült-Államok osztrák-magyar nagykövete, *Hengemüller* László, a magyar kivándorlók dolgait hivatalból el nem intézhették azok tömeges volta miatt. Mind segítettek az emberbarátí czélnak. A new-yorki magyar egyesületet mind hozzá járultak a jótékony intézet szervezéséhez.

MI UJSÁG?

A király még december első felét is Magyarországban tölti, tekintettel a politikai helyzetre. Ó Fel-sége addig Gödöllőn marad s csak az általános kihallgatások napjain, hétfőn és csütörtökön jön a budai királyi lakba. *Mária Valéria* főhercegnő a királyt a közelebbi napokban meglátogatja Gödöllőn.

József Ágost főherceg lelkes felhívást irt vadászársainhoz a szegény tüdőbetegek számára létesítendő sanatorium javára, a «József főherceg sanatorium-egyesület» által kibocsátott sorsjegyek terjesztése érdekében. A felhívás teljes szövegében így hangzik: «Vadásztársak! Az édes atyám nevét viselő sanatorium-egyesület nemes céljainak valósítására sors-

játékot rendez s ebben a vadászokra gondolt. Azok között egy művészi értékű vadászfelszerelést fog kiosorsolni. Seregéljünk össze a nemes ezétra, Sies-sünk a tüdővész ellen való oly fősége harcban! Legyünk mi is azok között, kik beteg testvéreink, honfitársaink életét megmennteni törekednek. Mutassuk meg, hogy vadászszíveinkben szent érzelmek honolnak, hiszen minden vésárólt sorsjegy egy-két tégláját szerzi a sanatoriumnak, melyben szegény betegeink enyhülést és tán gyógyulást is fognak lelmi. Öszinte vadásztüdvel. Budapest 1904. november 10.

József Ágost főherceg.

Klauzál Gábor születésének századik évfordulója. November 18-án volt száz esztendeje, hogy hazánk jeles fia, *Klauzál* Gábor 1848-iki magyar kereskedelmi miniszter született Pesten. A sok átalakítást megért Károly-kaszárnyában teljes épségben maradt meg az a szoba, melyben *Klauzál* született. A főváros levéltárnoka, dr. *Toldy* László nyomatja ki, hogy ez a szoba a második emeleten a 241. számot viseli s a városi pénzügyi és gazdasági osztály egyik helyisége. A főváros tanácsa emléktáblával jelöli meg a szobát. November 18-ikára még nem készülhetett el az emlékevr, fölavatását tehát márczius 15-ikére halasztották.

Seged város, melyet *Klauzál* több országgyűlésen képviselt, november 20-ikán tartott közgyűlésen emlékezett meg halásán a kitűnő hazafiról. Emlékeztet dr. *Tóth* Pál főjegyző, polgármesterhelyettes elevenítette föl. A közgyűlés elhatározta, hogy *Klauzál*nak ércz mellszobrot emel és érdemeit jegyzőkönyvbe irtatja. A város különböző egyesületei *Klauzál*-ünnepélyt rendeztek.

Csokonai szülöháza. *Csokonai* Vitéz Mihály születésnapjának évfordulóján, november 17-ikén jelölte meg *Debreczenben* a «Csokonai-Kör» a költő szülöházát emléktáblával. Már régebben volt ugyan egy ház on emléktábla, de újabban bezonyult, hogy nem ott született *Csokonai*.

Az előző század krónikásai voltak hibásak és csak most állott a kör vezetőinek rendelkezése kétségtelev bizonyított a szülöházról. Tévedés helyreigazításáról lévén szó, a tábla leleplezése minden nagyobb ünnepély nélkül folyt le. Miután a táblát megtekintette a közönség, a városháza nagytermebe gyűlték össze, a hol a *Csokonai*-kör elnöke, *Géressy* Kálmán szép beszédben fejtekte ki, hogy a hagyományok *Csokonai* szülöházának nem a valódi születés helyét tartották. De akkor, mikor *Hornemann* még szülövrösöt sem tudtak megállapítani, a mikor Tompa születési helyéről is nagyon eltérők voltak a vélemények, ezt nem is lehet esodálni. *Zoltay* Lajos, *Debreczen* városa történetének kiváló ismerője és krónikása adta elő, hogy a város pin-czéjében levő régi irások közt rátalált *Csokonai* apjának írásaira s azok igazolták *Csokonai* szülöházának hollétét. *Szávay* Gyula költeményeket olvasott föl. Az ünnep többi részét a debreczeni dal-egyesület és a cigányzenekar *Csokonai* dalaival töltötték ki. Bevezetője volt ez az ünnep a január 28-ikán *Csokonai* százados ünnepére rendezendő jubileumnak.

A belgrádi magyar zászló. A «Vasárnapi Ujság» folyó évi 47. számának szerkesztői üzenetében a Belgrádban levő magyar honvédszászló eredetéről szólnak. Valószínűleg tartja, hogy ez a zászló a honvéd-csapatoktól vétették volna el, hanem a világosi fegyverletétel után kerülhetett mai helyére. Mivel a honvédszászlót Belgrádban évekkal előzött magam is láttam s utóbb történeti eredetét is kuttattam, ennek folytán az érdeklődők tájékoztatása végett a következőket közölhetem: A belgrádi sereg nemzeti múzeumban levő magyar zászló teljesen ép állapotban van s a szemléltető egy vadonat új zászló benyomását teszi, mely nemhogy csatában nem volt, hanem egyáltalán használatban sem lehetett. A zászló piros, fehér, zöld selyemszövetből készült, az ország címerét viseli «Hazáért és szabadságrt» felíratl. A zászlószalagon, mint zászlóújsója neve, Ballun-né szerepel, a ki Zombor város akkori főbirájának neje volt. A szoban levő zászló egyik újjonnan szerveződő honvédszázad számára készült 1849. évi januárban, de mielőtt rendelésének átadatott volna, a seregbe 1849 február 11-én Zombort jóformán ellenállás nélkül elfoglalták s a zászlót, mely a városházában volt, zsákmányul ejtették. A később Zomborból elvonult sereg csapatok a zászlót is magukkal vitték. Azt, hogy a belgrádi múzeumban ki helyezte el, nem tudjuk. Valószínű, hogy a háború befejezése után hazatért seregbiak vitték oda.

Dr. Dudás Gyula.

A régi képviselőház épületét a közközéletűgyi miniszter a fővárostól bérbéveszi 1905-től 1911-ig 10,000 korona évi bérért s magára vállalja az épület kijávitását. Az átalakítandó épületben az egyetem földrajzi intézetét rendezik be.

Új bárók. A király *Csávossy* Gyula nagybirtokosnak, valamint gyermekeinek a magyar bárói méltóságot és az örökös főrendiházi tagság jogát adományozta.

Az új Szépművészeti Múzeum osztály-igazgatója. A király dr. *Térey* Gábert, az Országos Képtár örét a Szépművészeti Múzeum osztályigazgatójává nevezte ki. *Térey* Gábor kinevezése hosszu és buzgó munkálkodás elismerése. Már nyolceve működik az országos képtárban, *Kammerer* Ernő miniszteri tanácsos kormánybiztos mellett, s ezalatta nagy képtár rendelkezésében és gazdag metszetgyűjteményeinek koronként való bemutatásában szakképzettségéről és sikeres munkásságáról meggyőzte az érdeklődőket.

Mátyás király budapesti szobra. A budai királyi lak István-kápolnájának falában egy nagy szoborcsoportoztat a vadászó Mátyás királyt mutatja. A kút fölé állított szobor fölívta Budapest hivatalos figyelmét arra, hogy a főváros különböző alapjai között van a Mátyás király szobor-alap, a melynek 6000 korona a vagyona. A közoktatási bizottság indítványozza, hogy a hatóság indíttson gyűjtést, hogy mielőbb szobrot állíthassunk Mátyás királynak Budapestben.

Abonyi Lajos szobra. Abony város közönsége az elhunyt jeles magyar regény és színműírónak szobrot emel. A szoborhoz *Jankovich* Gyula készített mintát, melyet a bizottság elfogadott és megbizta a szobor végleges kivitelével. Az emlékművet 1905 áprilisában, *Abonyi* halálának évfordulóján leplezik le.

Új iparág. Legujabban bizonyos gyárak a teljesen hasznavehetetlenné vált bőrczipőket londoni és párisi rongyszökdőkől összevásárolva, a cipőkőből valami tészta alaku anyagot gyártanak, melyből aztán a legfinomabb marokkói bőrhöz hasonló utánzás készül. Ezután külön sajtókkal a bőrre mindenféle csinos rajzokat préselnek, mire a készítményből drága bőrkárpitokat állítanak elő.

Oszkár svéd király. ámbár hetven éves, naponta 20—25 angol mértőföldet szokott egyolgnai még pedig oly gyorsan, hogy kísérői már az első órában elmaradoznak tőle s a király rendszeren egyedül tér vissza palotájába.

Natalia volt szerb királynének korábban az volt a szokása, hogy egy vizes korsót fejére téve, a belgrádi palota kertjében fel és alá sétálgatott; állítják ennek köszönhetetestének rendkívül kecses tartását.

Tarka ember. Előzött két évvel Marlow-ban (Angliában) egy barna és fehér pettyes bóri s haju ember halt meg. Szülei teljesen fekete bőré szerecsenek voltak. Barnum nagy összeget ígért neki, ha magát tárlatában mutogatni hajlandó lett volna. Börtel halála után a londoni múzeum szerezte meg.

Vállalkozó khinai nő. Cheung Chuk Kivan asszony az első khinai nő, a ki magát egy világkörüli útra elszánta. Kivan asszony roppant gazdag, több európai nyelvet tud s egyáltalán a haladás határozott híve. Világkörüli útjáról visszatérve, hazájában az európai szokásokról és életmódról nyilvános felolvasásokat szándékozik tartani.

Egy jó tanácsadó valamennyi névze. a ki gyermekeik számára egy oktató játék-és foglalkozási sereket keresnek, a képes ábragyűjcsz *Horgony-Kő* építőszekrényekről és *Horgony-Hidépítőszekrények*ről stb.-ről, a mely Richter F. Ad. és Társa, kir. udvari és kamarai szállitók által (*Bécs*, I. Operngasse 16) kivantra bérmertve beklüldött; mert ezen könyvecské a különféle *Horgony-Kő* építőszekrények és *Horgony-Hidépítőszekrények* kimerítő leírásán kívül elismert bírálatokat tartalmaz a st-louis kiállítás számos táblájáról a Richter-féle kiállítási szakasz felett. Ezen nemzetközi bírálat egyhangulag elismeri, hogy nem létezik jobb játék-és foglalkozási szer mindenkori gyermekek számára, mint a Richter-féle *Horgony-Kő* építőszekrények és *Hidépítőszekrények*. Azért valamennyi szülöknek azon jóakaratu tanácsot adjuk, hogy karácsonyi ajándékok beszerzése előtt olvassák el előbb ezen érdekes Richter-féle könyvecskéket.

HALÁLOZÁS.

Osodlai gróf *Kuun* István, volt képviselő, az Erdélyi Irodalmi Társaság tagja, november 23-ikán meghalt 63 éves korában, Algógyón, a Kuun-család ősi fészékében, hol visszavonulva élt, s az irodalommal foglalkozott. November 20-ikán is néhány költeményét mutattak be az Erdélyi Irodalmi Társaságban, s ezekből már közeledő halálának sejtelmé elérhető. Sok nyelvet beszélvén, a műfordítás terén is sikerült kísérletet tett. Különösen spanyolból szeretett fordítani. Katonának neveltek s fiatalabb éveiben huszárszt volt. Nagybátyja, *Kuun* Kocsárd maga mellé vette, örökösét akarta tenni, de *Kuun* István házassága meghasonlást támasztott. Az elhunyt egyidőben a zászvárosi kerületet képviselte. A megyei gazdasági egyesületben is tevékeny részt vett, de az utóbbi időben elbetegeződött.

Sacshabov híres orosz katona mérnök, ki annak idején *Port-Artur*nak védelmére a közel levő

Erdélyi fényképe után.

ANDAY BLANKA MINT MODESTE A «FECSKEFÉSZEK»-BEN.

Dalny tengerparti helyet és kikötő várost is építette, — meghalt az ostromlott *Port-Artur*-ban. Az ő műve a fialdvisztoiki hatalmas hadi kikötő is. Másik nagy műve, Dalny nagy részben elpusztult, mert *Port-Artur* ostromának kezdetén az oroszok kivonultak onnan és főbb épületeit felrobantatták. Dalny városra és hadi kikötőjére nyolceve alatt az orosz kormány óriás összegeket költött és Kelet-Ázsia leg hatalmasabb tengeri várost akarta itt megteremteni. Sacharovnak kétezer orosz építész és nyolcvanemzer khinai munkás volt rendelkezésére adva és Sacharov bámulatramítón oldotta meg feladatát. Műve nem készülhetett el tökéletesen, mert a háború kitérése megakadályozta a kikötő teljes kiépítését. A mikor a japánok Dalnyt elfoglalták, Sacharov *Port-Artur*-ba vonult vissza, a hol lábbetegsége esett, mely most halálát okozta.

Elhunytak még a közelebbi napokban: *Bagosi* Pöcher *József*, fővárosi építész, a ki a fővárosi fejjelésében nemcsak mint szakember, hanem mint a fővárosi törvényhatóságának 1873 óta tagja is tevékeny részt vett, 69 éves korában. Tagja volt a közmunkatanácsnak, alelnöke a Terézvárosi Kaszinónak, elnöke a Magyar Iparbanknak, stb. — *Korvay* Gyóros apátpéltábas, Ujvidék városi törvényhatóságának tagja, ki látva temploma égését, eszméletét veszítette és később halálos szülhűdes érte, s egész Ujvidék lakosságának nagy részétet közt temették el. — *Dr. Donhoff* Ede nyug. posta-és távírka főigazgató 72 éves korában Budapestben. — *Guckler* Gyóző m. kir. bányakapitány 50 éves korában Budapestben. — *Jólészi* Chászán Jenő 48-as honvédszázad-százados 84 éves korában Szepes-Ófalván. — *HUBERT* HERMAN nyug. tanító, 48—49-iki honvédmadnagy Szabadkán. — *SCHWANCZ* KÁLMÁN, Surányi Józsefnek, a «Pesti Napló» főmunkatársának, édes apja 75 éves korában Budapestben, hol jelentős ipari és kereskedői tevékenységet fejtett ki s több vállalatot alapított. — *Dr. STEFANOVICS* MİLÓZ, volt poszonyi ügyvéd, utóbbi éveken a Tátra-bank igazgatója, a ki nagyon tevékeny részt vett életében a pánszláv és tot nemzetiségi mozgalmakban, 51 éves korában Turóc-Szent-Mártonban. — *PÁNCZÉL* JÁNOS, Kecskeméti városnak negyvenöt évig tisztviselője 73 éves korában Kecskeméten. — *Podhoráti* BALINT Eperjes város polgármestere 72 éves korában. — *KALMAR* PÁL nyug. államhivatalnok 95 éves korában Budapestben. Az elhunytban *Halász* Dezső író és a *Stefánia* kórház-egylet titkára, az apóstá gyászolja. — *EÖRY* PÉTER elemi iskolai tanító 64 esztendőn korában Nyitra, a hol harmincegyéncz évét töltött mint elemi iskolai tanító. — *SIMKÓ* JÁNOS okleveles gépészmérnök, Poszony városi légszerész-és vízüzemének vezetője 38 éves korában Poszonyban. — *KEPES* JÓZSEF járási székellenőr 53 éves korában Abonyban. — *Hudra* FLÓRIS dr., jászberényi ügyvéd. — *GÁLLY* JÁNOS

kincstári fogalmazó, 31 éves korában Zomborban. — *TAMÁS* FERENCZ volt honvédmadnagy, nyug. kereskedelmi miniszteri számellenőr 71 éves korában Budapestben. — *ÖRKÉNYI* FERENCZ SANDOR 48-as honvédmadnagy, ügyvéd, Martonvásáron. — *MIHÁLYI* SANDOR a lovaszapatnói és nagydémi ág. ev. gyülekezetek felügyelője, 70 éves korában Nagydém községben. — *Hevesi* BELLAGH ENDRÉ m. kir. pénzügyi titkár Budapestben. — *KOVÁCS* KÁROLY szolgabírószági igazgató, 62 éves korában Debrezenben.

ÖZV. MÁTÉFFY FERENCZNÉ, szül. *Batik* Lidia, Szentváros egyik köztisztelvényben élt polgárnője, 68 éves korában, s halálát nagy család és rokonság gyászolja, ezek közt őt fia: *dr. Máteffy* Ferencz szentesi polgármester, Kálmán csongrádmegyéi főjegyző, Pál főorvos, Sándor kir. kultur főmérnök és László föld-birtokos. — *ÖZV. BRÉN* KÁLMÁN, szül. erzsébetvárosi Lukács Blanka, 61 éves korában Debreczenben. — *ÖZV. VOLLER* ENDRÉNÉ szül. *Haris* Julianna, 81 éves, Tót-Almásán. — *NAGYSZIGETHI* SZILY AN-TALNA, szül. *Herbster* Berta, néhai királyi ítélőtáblai bíró özvegye, 62 éves korában Budapestben. — *Erbetvárosi* TÓRÓK JERÓNÉ, szül. *szászberkei* Vázy Berta 50 éves korában Budapestben. — *ÖZV. VADKERTY* MIHÁLYNÉ szül. *Havas* Anna 69 éves korában Váczon.

Szerkesztői üzenetek.

Miskolcz, S. N. A japán kormány életrevalóságát leginkább azon körülmény jellemzi, hogy az alig 417,412 négyszögkilométer kiterjedésű országban az 1903. év végével 1868 kilométer hosszú vasutak voltak forgalomban, míg *Öroszország* közel 23 millió négyszögkilométer vasutat tud felmutatni. Az 1903-iki orosz állami költségvetésben közoktatásról szólókr 120 millió korona van fölvéve, míg a kis Japán ugyan e czérra évenként 24 millió koronát fordít.

Eger, A. D. Az angol uralkodócsalád jelenleg a királyon kívül 18 tagból áll. Ezek évi járadékát a parlament állapítja meg. A mennyiben a dinasztia férfitagjai valamely polgári vagy katonai állás után rendez fizetést vagy javadalmasztás lüznának, ez a járadék megállapításánál figyelembe nem jön. Az összes évi járadékok a múlt évben kerek számmal három millió koronára rúgtak. A király ezivillistája az idő szerint 5,852,952 korona. Volt eszt — nevezetesen IV. György király uralkodása alatt — midőn a parlament több ízben a király magánadósságait is kifizette, de az is megtörtént, hogy a parlament úgy a ezivillista fölemelését, mint az egyes évi járadékokat egyszeresen megtagadta. Így például az elhunyt *Cambridge* hercegek morganatikus házasságából származott gyermekeinek a parlament egy fillért sem engedélyezett, noha *Viktória* királyné ezt határozottan kívánta.

Elhagyatva. Emlékszel-e? Manapság bizony már divátját multa az efféle tartalmatlan betyár-romantika, de még inkább az ilyen édesek áradozás:

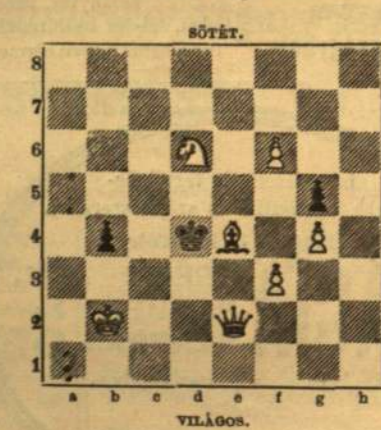
«Midőn gyönyörűlábban égve, Üdvomosolyással néztél rám» stb.

Dalok a temetőből. Kételkednünk kell, hogy valódi költői felindulás sugallta a verseket s nem eszupán a költői becségy. Gondolnánk, ha mélyükre néznünk, bombasztoknak bizonyultnak, képei vagy nem képek, vagy pedig szinük-vezettek. Pedig különben meg-lászik valamennyin a szerző komoly törekvése és irodalmi műveltsége.

Ösi adó. Jól indul, de aztán ellapul; a különben költőleg értékesíthető gondolatot szárazon fúzi tovább. Szerzője ügyességét, ötletességét azonban megérezni rajta.

SAKKJÁTEK.

2408. számú feladvány. *Jobner* J.-től.

Blancos.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 2394. számú feladvány megfejtése *Pauly* W.-től.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. d3-d3	... Kf4-f5 (a)	1.	Kf4-f3
2. Fh4-f3	... t. sz.	2. Fh4-f3	...	t. sz.
3. Ff3-d4	... t. sz.	3. Ff6-d4	...	stb.
4. Bc2-e2	mat.			

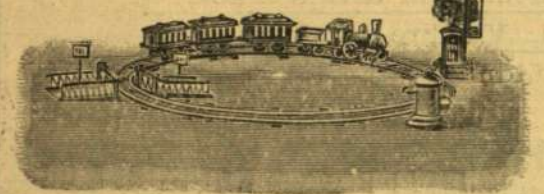
Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és P. H. — *Andorfi* S. — *Kovács* J. — *Csomay* Antal; Németh Péter. — *Bakony-Szentlászló*: *Szabó* János. — *Fakert*: *Kintzy* Róbert. — *A pesti sakk-kör*.

Vértess-féle sóborszesz Minden házban szükséges.

GERMANDRÉE

FRANCIA SZABADALOM. A szépség útja, ideális illattal feltöltött tartós, egészséges és diszkrét. A Germandrée az arcbőrnek egészséges és tiszta színt ad.

Vasutak és hadihajók óraművel. Nagyon célszerű ajándékok fiúk részére.

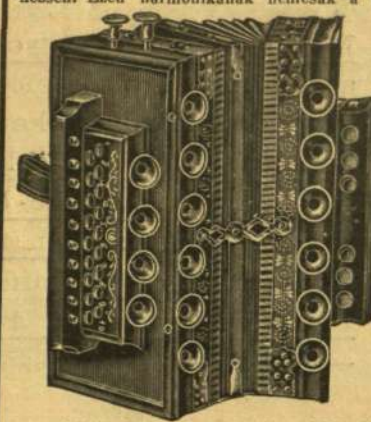

Síneken szaladó vonat, 1-a óraművel, mozdonyval, 2 szalonkocsival 2 ft 80. Ugyanaz nagyobb órával, jelzőlámpával és hangszóval 4 ft. Ugyanaz 3 szalonkocsival, vasúti ábrákkal és 240 cm. sínkörrel 5 ft. Olcsó vonatok 1 ft 50, 2 ft. és 2 ft 50. Vízben úzó hadihajók 1-a óraművel, 23 cm. hosszú 3 ft. 27 1/2 cm. hosszú 4 ft 50. 35 cm. hosszú 6 ft. Közvetlen megrendelhető 10723

KONRÁD JÁNOS első órágyárában, Brűx 1272. (Osztrák). Gazdagon illusztrált árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

30 napi megtekintésre,

árjegyzékem feltételei szerint, tehát kockázat nélkül küldöm utánvételre a 'Népszerű harmonikák' 1063. sz. hogy mindenki annak föltűnőhatóságáról meggyőződést szerezhessen. Ezen harmonikának nemcsak a billentyű, de a mely hangok és légszelepek részére is szavatolt előrehaladó pergetőjei vannak, továbbá 10 billentyű, 2 register, dupla hangolás, 48 hang, 3 sor trombita, mahagoni színben fénnyezve, fekete lécezzett, színes szílekkel, nikkelvel, duplafóval, fémcsarkával védve.

Nagysága 31 x 15 cm. Darabja 4 ft. Önképzőiskola minden harmonikához ingyen. Olcsóbb és kisebb harmonikák a harmonika-játszás megtanulására, főleg gyermekek részére, 1 ft 80, 2-2.20, 2.40, finomabb harmonikák 4 ft 50, 5-6-7-8-9-árjegyzékemből választhatók. Harmonikáimra mindenekelőtt vámkölteések, mert minden darab esztergályi készítmény. Kérem azt figyelembe venni. Nincsen kockázat! Beszerzés megengedve vagy a pénz vissza. Széküldés utánvétel az érezhető hangszer-kivételi órával.

Konrád János Brűx 1140. sz. (Osztrák). Nagy és gazdagon illusztrált árjegyzék 800-nál több ábrával kívánatra ingyen és bérmentve. 10674

Kováts Béla kocsiárnyékos Budapest, V. Liptó-körút 3. Ajánlja ugyanazt a rendszert modern hirtő rakatárát. Alapított 1886. Képes árjegyzék bérmentve

KWIZDA FERENCZ JÁN. es. és kir. osztr.-magy., román kir. és bulgár fejed. udv. szállító, Kerületi gyógyszerész Korneuburgban Bees mellett. Kwizda Fluidja Kigyó vészjeggyel (TURISTA-FLUID). 10681 Régi jóhírű diét-kosm. szer (bedörzsölésre az emberi test izmainak és inainak erősítésére és edzésére. Eredményesen használva turisták, kerékpárosok a lovagló állat nagyobb táruk utáni erősítésére és erőtőlétére. Árak: 1/2 palack K 2.- 1/4 palack K 1.20 Kapható minden gyógyszerárban. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerésznél, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-ut 26. sz.

VASÁRNAPI UJSÁG

49. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, DECEMBER 4.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyszéves 24 korona. Csupán a egyszéves 16 korona (A POLITIKAI UJDONSÁGOK egyszéves 10 korona Kétföldi előfizetésekre a postaiá megfizetéses vitelű) is csatlakozó. VASÁRNAPI UJSÁG félévesre 12 * VASÁRNAPI UJSÁG félévesre 8 * (A POLITIKAI UJDONSÁGOK a Világkrónikával) félévesre 5 * Kétföldi előfizetésekre a postaiá megfizetéses vitelű is csatlakozó.

Millennium-telep NAGYÓSZ. Legelősebb árak. Legelősebb árak.

Szép és tartós szőlője csak annak lesz, a ki ingyen kéri Magyarország legnagyobb szőlőiskolájának árjegyzékét, a mely szőlőiskola állami segítséggel és állami felügyelet mellett létesült. 10715

Soványosság! Szép testet ad a D. Franz Steiner & Co. Berlin csoport. Állal. Aranyéremmel kitüntetve Páris 1900. Hygiene-kiváltság és Hamburg 1901. 6-8 hós alatti már 30 fontnyi gyarapodást eredményez. Orvosi rend. szert. Súlyosan becsült. Nem szédülés. Számos kimentés. Ára kartononként 1 kor. 50 fill. Postaiutalvány vagy utánvétel. Széküldés: 10138 TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész, Budapest, 18. Király-n. 12

SZÉNÁSY HOFFMANN ÉS TÁRSA selyemáruháza BUDAPEST, IV. KER., BÉCSI-UTCZA 4. SZ. A KARÁCSONYI NAGY ALKALMI VÁSÁR melyen leszállított árak mellett november 14-én kezdődik és december végéig tart, mely alkalommal a raktáron levő árak feltűnő olcsó árak mellett adtnak el. Többek között: Mosóbárányok mtrj 48 krtól Csipkeruhák 12.-frttó Mintázott japáni liberiselyem minden színben mtrje 75 kr. Mintázott fekete selymek 85 * Louisine brillante 75 * Nehéz skót louisine 1.05 * Valódi japáni kaikis 85 * Fekete nehéz suhogó reklám-taffota 95 * Taffota minden színben 1.28 * Óriási választék blouse-selyemmaradékokban, nagymennyiségű juponselyemmaradék föltűnő olcsó árban. Mintákat kívánatra készséggel küldünk. SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA selyemáruháza 10712 BUDAPEST, IV. KER., BÉCSI-UTCZA 4. SZ.

Villanyos zseblámpa. Könnyű nyoma szóra azonnal világos villanyos fény sugárzik. Teljesen veszélytelen. Könnyű és kényelmesen zsebben hordható. E lámpát évekig lehet használni, mivel a kiegészítő batteriát újjal lehet pótolni. Ára teljesen felelőse 3 k. fényerővel 4 k. Fézbatteria darabonként 1 k. Előfizetés vagy utánvétel. 10616 J. KONIG, Wien, VII., Westbahnstrasse 36.

5 koronáért küldök 4 1/2 kgr. (kb. 50 drb.) a sajátosnál kevésbé megsemmisült finom, enyhe 100% pipereszappant róza, lilomtej, orgona, ibolya, rezeda, jázmin és gyöngyvirágból szűpen esszenciákkal, a pénz visszates megküldése esetén, vagy utánvétel küldi. KANN IGNACZ Wien, II., Castellezgasse 4.

Kávé közvetlen behozatal. Legjobb, jóízű árúkat kezelték. Bérmentve elővételre utánvétel 10682 Santos, kiválóított . . . frt 5.35 Salvador, zöld . . . 5.85 Arany Jáva, sargás . . . 6.20 Gyöngykávé, legfin. . . 6.22 Cuba, kiváló finom . . . 6.75 Ceylon, kékeszöld . . . 7.10 Portorico, nagysemű . . . 7.20 Cuba-gyöngy, legkiv. fin. 7.70 Kimerítő árjegyzék ingyen. GIOVANNINI ÉS TÁRSA Fiume, postafiók 133. A/6.

Olcsó cseh agyttol! 3 kiló: új foszított 9.00 K, jobb 12 K, fehér pehelypuha foszított 18 K, 24 K, hódolat pehelypuha foszított 30 K 36 K Szállítás portmentes, utánvétel. A kicserélés és visszavétel portmentes ellenében megengedtetik. 10914 Benedikt Sachsel, Lobes 279. Post Pilsen, Böhmen.

SCHÖNWALD IMRE magyar órásmester és ékszergyáros Pécssett 122. sz. Legalkalmasabb, maradandó értékű ajándék-tárgyak! Valódi 14 karátos arany, szép ékkövel 12 kor. Valódi ezüst gyűrű, mely úgy ragyog, mintha a legszebb gyémántokkal lenne kitérve 2 kor. Természetes nagyságbani, műzománéz, 14 karátos aranyból 10 kor. ezüst aranyozott 3 kor. 60 fill. Párizsi tűzománéz amulett művészi kivitelben ezüst aranyozott 5 kor. aranyból 12 kor. Hajnalka, ezüst tula remon-solir, dupla köpenyvel, 3 ezüst fűzővel, 10 rubinkövel gyöngyű arany betéttel 20 kor. Halálfejes gyűrű 2 kor. 40 fill. Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, (IV. Egyetem-utca 4.) 10588

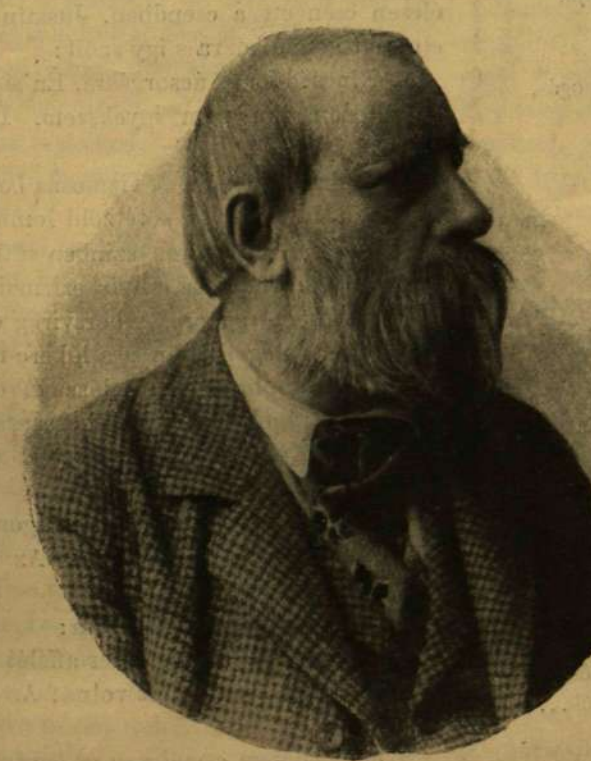
AZ EMBER TRAGÉDIÁJA PRÁGÁBAN.

Vrchlicky Jarosláv és Brábek Ferencz arcképeikkel.

HA KÉTSÉGTelen is, hogy lassanként kezdenek bennünket már észrevenni a külföldön, irodalmi bevitelünk azért még mindig óriási mértékben meghaladja a mi csekély kivitelünket. Idegen munkák fordításai úgyszólván napról-napra jelennek meg nálunk, míg a külföldön csak elvétve kerül felszínre egy-egy magyar munka fordítása. Arról, hogy a francia vagy olasz könyvpiacra nem az iróink képviselve volnának, nem igen szólhatunk. Az angolok jóformán csak egy-néhány Jókai- és Mikszáth-fordításról tudnak, csupán a németeknél, közvetlen szomszédainknál találunk kiváló iróink valamivel nagyobb arányban átültetők. A többi irodalmakról ne is szóljunk. Mi tudomást veszünk a nagy arányokat öltő orosz irodalomról, a lengyel, szerb, stb. irodalmakról, ók nem a miénk. Egy kivételt tehetünk: cseh szomszédainkál. Mi alig tudunk róla, hogy a csehek nagy

rokonszenvvel kutadják át klasszikusainkat, modern iróinkat egyaránt, s a mit és a mennyit csak lehet, megismertetnek a cseh olvasóközönséggel. Ime, az «Ember tragédiájá»-t felújítva adták elő közelebb a prágai nemzeti színpadon. Ezelőtt néhány évvel színre került már egyszer, még pedig páratlan tetszéssel egy hónapon keresztül úgyszólván megszakítás nélkül adták összesen 31-szer, a mi ott óriási sikert jelent. A cseh nemzeti színház, a «Národní Divadlo», egyike a legkiválóbb műintézeteknek, de programjában a zenés és nem zenés művek, operák, drámák, vígjátékok egyaránt hely foglalnak és így, ha még tekintetbe vesszük, hogy Prágában a művészigenyek meglehetősen fejlettek, büszké lehetünk a mi Madáchunkra, és hálások azoknak, a kik ezt az ünnepelést nagy költőknek megszerezték. A tragédia hatása külsőleg is nagy volt, annyira, hogy egyszer a Marseillaise-jelenet után oly zajos jelenetek játszódtak le a közönség körében, hogy Thun gróf akkori helytartó közbelépésére a darabot le kellett venni a műsorról.

Az igazgatóság jó izlésének s a fordítók utánjárásának köszönhető, hogy a darab nem aludt el végképen és a jelen évben, bár az idény végén, de fényes sikerrel ismét színre került. A fordítást és a színre alkalmazást magát nem ismerjük, de a fordítóknak, Vrchlicky Jaroslávnak és Brábek Ferencznek személyisége biztosítékot nyújt, hogy a színpadi izlés szempontjából, valamint magyar szempontból is megfelel a kívánalmaknak. Brábek Ferencz egyike irodalmunk legbüzsőbb külföldi ismertetőinek. Született 1848-ban, Branoviceben, Csehországban; középiskoláit részben Magyarországon, Miskolcon végezte, a honnan a magyarság iránti lelkes szeretetet vitt magával. 1881 óta tanítja a prágai egyetemen, majd később a prágai kereskedelmi iskolában a magyar nyelvet és irodalmat. Egész életét úgyszólván a magyar nyelv s irodalom ismertetésének szentelte, s ezért a Kisfaludy-Társaság 1899-ben azzal tisztelte meg, hogy külföldi tagjai közé választotta. Mikor megválasztásáról értesült, hibátlan magyarsággal, meghatott hangú levelet írt Radó Antalnak. a

VRCHLICKY JAROSLÁV.

BRÁBEK FERENCZ.